

PARTICIPATIEVE BENADERINGEN MET OUDERE VOLWASSENEN

A background graphic consisting of several light grey, stylized human figures of varying heights and widths, arranged in a loose group.

VERSLAG OPENINGSCONFERENTIE PAAR-NET 17 APRIL 2024 KRAKOW POLEN

Deze publicatie is gebaseerd op werk uit COST-actie CA22167, ondersteund door COST (Europese samenwerking op het gebied van wetenschap en technologie).

COST (Europese samenwerking in wetenschap en technologie) is een financieringsagentschap voor onderzoeks- en innovatienetwerken. Onze acties helpen onderzoeksinitiatieven in heel Europa met elkaar te verbinden en stellen wetenschappers in staat hun ideeën te laten groeien door ze te delen met collega's. Dit

www.cost.eu

PAAR-Net is een door de EU gefinancierde COST-actie en staat voor CA22167: Participatory Approaches with Older Adults. PAAR-Net richt zich op het opnieuw vormgeven van manieren om oudere volwassenen te betrekken bij wetenschappelijk onderzoek, beleidsvorming en de praktijk. PAAR-Net wil inclusieve sociale innovatie bevorderen door gebruik te maken van de kennis en ervaringen van oudere volwassenen, met name diegenen die het risico lopen op sociale uitsluiting, om de complexe uitdagingen van een vergrijzende samenleving aan te pakken. Het netwerk brengt academici en oude en jonge vernieuwers uit Europa en de rest van de wereld samen.

PAAR-Net is voorstander van participatieve benaderingen, waarbij de nadruk ligt op samenwerking tussen deskundigen-in-opleiding, meestal academici, en ervaringsdeskundigen, oudere volwassenen van 65 jaar en ouder. Het probeert actief oudere volwassenen te betrekken die zich aan de rand van de samenleving bevinden, waaronder mensen met een migranten-, vluchtelingen- of minderheidsachtergrond en mensen met een lagere sociaaleconomische status, gezondheidsproblemen en toegangsproblemen. De participatieve methoden proberen verder te gaan dan traditionele onderzoeksmodellen door oudere volwassenen actief te betrekken bij alle stadia van het onderzoeksproces, van het vaststellen van onderzoeksdoelen tot de verspreiding en valorisatie van onderzoeksresultaten.

De noodzaak van verandering

Er zijn aanzienlijke hiaten in de manier waarop oudere volwassenen worden betrokken bij onderzoeksinspanningen. Veel onderzoeksinitiatieven beperken de betrokkenheid van ouderen bij het verzamelen van gegevens. Deze initiatieven gaan voorbij aan hun potentiële bijdrage aan het formuleren van onderzoeksvragen en het interpreteren van de gegevens en resultaten. Hierdoor worden leeftijdsstereotypen in stand gehouden en wordt ageïsme niet adequaat bestreden. Ook wordt zo geen gebruik gemaakt van de schat aan kennis die oudere volwassenen bezitten.

Bovendien, ook al proberen beleid en praktijk oudere volwassenen te betrekken bij hun processen, ze zijn nog ver verwijderd van het garanderen van zinvolle betrokkenheid, vooral voor degenen die het risico lopen op sociale uitsluiting. In dit opzicht hebben ze nieuwe benaderingen en methodologieën nodig. Bovendien zijn er hiaten tussen onderzoek, beleid en praktijk.

Waarom het belangrijk is

Door te pleiten voor participatieve benaderingen wil PAAR-Net meer inclusieve, eerlijke en duurzame samenlevingen creëren. Het betrekken van oudere volwassenen bij onderzoek, beleidsontwikkeling en praktijk zorgt ervoor dat oplossingen beter aansluiten bij hun behoeften, ervaringen en wensen. Dit leidt niet alleen tot effectiever beleid, maar bevordert

ook sociale rechtvaardigheid en gelijkheid voor oudere volwassenen in verschillende contexten en rechtsgebieden.

PAAR-Net vertegenwoordigt een vooruitstrevend initiatief dat ernaar streeft oudere volwassenen mondiger te maken, ageisme uit te dagen en positieve veranderingen in vergrijzende samenlevingen te stimuleren. Door samenwerking en innovatie wil PAAR-Net het pad effenen voor een meer inclusieve toekomst voor oudere volwassenen wereldwijd.

Dit document is een verzameling van geselecteerd onderzoek dat werd gepresenteerd op de openingsconferentie van PAAR-net, die van 16.04 tot 17.04.2024 in Krakau werd gehouden. We zijn alle deelnemers en bijdragers dankbaar voor hun waardevolle inzichten en toewijding.

We hopen dat deze bijdragen waardevolle inzichten bieden en aanzetten tot verdere discussie en onderzoek in ons vakgebied. Blijf in contact met PAAR-net voor komende evenementen en mogelijkheden voor samenwerking. Bezoek onze website: paar-net.eu

Disclaimer: Dit document is vertaald met behulp van DeepL. Hoewel we hebben gestreefd naar nauwkeurigheid, kunnen sommige nuances verloren zijn gegaan in de vertaling. Als u fouten of onduidelijke passages opmerkt, aarzel dan niet om contact met ons op te nemen

Inhoud:

Werkgroep 1	4
Charlotte Gruber, Oostenrijk	4
Heidi Kaspar, Hogeschool Bern, Zwitserland	6
Bojana Matejic, Universiteit van Belgrado, Servië	8
Isabelle Tournier Univ Paul Valéry Montpellier 3, Frankrijk	10
Werkgroep 2	13
Fifi Kvalsvik & Marianne Storm, Departement Volksgezondheid, Faculteit Gezondheidswetenschappen, Universiteit van Stavanger, Noorwegen	13
Marion Scheider-Yilmaz, Laboratorium PACTE, Universiteit van Grenoble Alpes, Frankrijk	15
Charles Waldegrave, Giang Nguyen, Monica Mercury, Catherine Love, Chris Cunningham, The Family Centre Social Policy Research Unit, Lower Hutt, Wellington, Nieuw-Zeeland.	17
Werkgroep 3	21
Leen Broeckx, LiCalab, België	21
Sonay Caner-Yildirim, Erzincan Binali Yildirim Üniversitesi, Turkije	23
Cecilia Sik-Lanyi, Hongaars onderzoeksnetwerk, Universiteit van Pannonië, Veszprem, Hongarije	25
Herrero MT, Reynaldos B, López-Arce N, Gonzalez-Cuello AM, Fernández-Villalba E, Klinische & Experimentele Neurowetenschappen (NiCE). Instituut voor Verouderingsonderzoek. School voor Geneeskunde. Universiteit van Murcia. Murcia, Spanje	29
Krzysztof Klincewicz, Centrum voor Maatschappelijk Verantwoorde Innovaties, Faculteit Management, Universiteit van Warschau, Polen	33
Arlind Reuter, PhD Lund University, Zweden	35
Alexander Bajwa Kucharski, M.A. Instituut voor Arbeid en Technologie, Duitsland	38
Werkgroep 4	41
Sandra Staudacher, PhD, MA, Institut für Pflegewissenschaft, Basel, Zwitserland	41
John Andersen, Departement Mens en Technologie. Universiteit Roskilde, Denemarken.	44

Werkgroep

WG 1

Health, Care & Support

Werkgroep 1 richt zich op kennisproductie in onderzoek en praktijk over participatieve benaderingen met oudere volwassenen die in de gemeenschap en andere settings leven, met een bijzondere focus op welzijn, welbevinden en de algehele kwaliteit van leven. De werkgroep wil een inclusief perspectief bevorderen dat de expertise en kracht van mensen die betrokken zijn bij participatieve benaderingen benadrukt in plaats van hun mogelijke gezondheidstoestand en beperkingen. Tereza Tereza Menšíková & Dianne Seddon leiden deze groep en organiseerden WG1 sessie in Kraków.

De volgende sprekers presenteerden tijdens deze sessie: Charlotte Gruber, Heidi Kaspar, Bojana Matejic en Isabelle Tournier.

Charlotte Gruber, Oostenrijk

Sociaal uitgesloten ouderen: Stemmen en Ervaringen. Persoonlijke verslagen en resultaten als co-creator

Het onderzoeksprogramma Socially Excluded Older Adults: Voices and Experiences -SEVEN paste een citizen science-benadering toe om inzicht te krijgen in de ervaringen van oudere volwassenen die te maken hebben met sociale uitsluiting. Door overheden geïntroduceerde maatregelen en nieuw ontwikkeld beleid en diensten moeten relevant en toegankelijk blijven voor de uiteenlopende behoeften van oudere volwassenen.

SEVEN heeft een innovatieve aanpak geïmplementeerd van een participatief stemkader om gemarginaliseerde bevolkingsgroepen te betrekken bij onderzoeksprocessen met meerdere belanghebbenden.

SEVEN had drie doelstellingen:

-Ervaringen, verwachtingen en behoeften van sociaal uitgesloten oudere volwassenen in kaart brengen

-Manieren faciliteren en bevorderen waarop sociaal uitgesloten ouderen hun stem kunnen laten horen, zodat zij en hun zelfverdediging worden versterkt

Leren van sociaal uitgesloten oudere volwassenen benutten om beleids- en onderzoeksaanbevelingen te ontwikkelen

Ik maakte deel uit van het project als oudere co-creator en het was mijn bedoeling om de volgende perspectieven in te brengen:

-Mijn eigen perspectief als iemand die in een klein plattelandsdorp woont, maar uit een stedelijke, academische achtergrond komt zonder veel relaties met de dorpsbevolking.

-een vriend als bemiddelaar gebruiken die een senioren groep in het dorp met meer dan 250 leden voorziet om inzicht te krijgen in de meningen en inzichten van ouderen die hun landelijke en familiale omgeving nooit hebben verlaten.

Mijn onderzoeksvragen waren:

-Welke vorm van communicatie met andere mensen wensen ouderen op het Oostenrijkse platteland?

-Waar kunnen ze elkaar ontmoeten?

-Wat is er nodig om hun sociale leven te verbeteren?

-Wat ontbreekt er?

-Wat zijn de verschillen tussen een stedelijke en landelijke omgeving?

Mijn aanpak om de vragen te beantwoorden bestond uit het maken van interviews, het houden van een groepsdiscussie en het schrijven van een auto-ethnografie.

De interviews werden georganiseerd samen met mijn vriend als bemiddelaar, en we maakten de volgende interviews:

-met een koppel (de vrouw heeft ernstige gezondheidsbeperkingen)

-met een bijna blinde vrouw die nog steeds alleen woont

-met een vrouw die onlangs van Wenen naar haar geboorteplaats is verhuisd naar een woonzorgcentrum

Samen met mijn vriendin organiseerden we ook een groepsdiscussie met zes vrouwen tussen 70 en 82 jaar - mannen vonden veel excuses waarom ze niet konden deelnemen.

Belangrijkste bevindingen van de groepsdiscussie:

-grote tevredenheid met het wonen in een landelijk gebied (beïnvloed door de Covid19 lockdowns)

-groeiende digitalisering sluit ouderen uit, zij zijn afhankelijk van jonge familieleden

-slecht openbaar vervoer maakt ook afhankelijk van familieleden

- Winkels, banken, herbergen sluiten in dorpen
- belang van georganiseerde evenementen
- een ontmoetingsplaats hebben zonder verplichte consumptie
- om een gemotiveerde en volledig betrokken voorzitter als mijn vriendin te hebben

In verschillende gesprekken met mijn vriendin realiseerde ik me hoe belangrijk haar rol als motivator en manager van groepsevenementen is - haar belangrijkste klacht was dat oudere mensen heel bereidwillig zijn om deel te nemen aan alles wat zij organiseert, maar dat er maar heel weinig zijn die zelf verantwoordelijkheid willen nemen voor activiteiten. Het is erg moeilijk om oudere mensen te motiveren om zelf initiatieven te nemen, maar ze stellen het aanbod van gemeenschappelijke evenementen zeer op prijs.

Deel uitmaken van het programma SEVEN als oudere co-creator was een echte persoonlijke aanwinst voor mij:

- De interviews gaven me inzicht in de denkwijze en houding van dorpsbewoners -Maakten me dankbaarder voor de kansen die ik in mijn leven kreeg
- Ik heb een beter begrip gekregen van de verschillende houdingen van oudere mannen en vrouwen in mijn omgeving
- Een auto-ethnografie schrijven over wat het voor mij betekent om 70 jaar te worden
- Ik leerde het werk van mijn vriendin waarderen, ik realiseerde me hoe belangrijk haar vrijwillige inzet is voor oudere mensen om evenementen voor hen te organiseren
- Door deel uit te maken van de groep van medescheppers leerde ik hoe belangrijk de professionele instructies van het projectteam waren en wat het voor ons allemaal betekende om deel uit te maken van deze groep - vooral voor degenen die al in de institutionele zorg zaten.

Ik kan het alleen maar aanraden om als oudere co-creator aan dit soort programma's deel te nemen; het verrijkt persoonlijke ervaringen en geeft meer betekenis aan het leven na pensionering.

Heidi Kaspar, Hogeschool Bern, Zwitserland

Het verkennen van het potentieel van zorgzame gemeenschappen met oudere volwassenen. Vijf lessen.

In deze bijdrage worden vijf lessen gepresenteerd van een participatief onderzoeksproject op gemeenschapsniveau om de thuiszorg voor oudere volwassenen te verbeteren.

Probleemstelling: Op het gebied van zorg zijn ambulante diensten in Zwitserland vaak niet in staat om voldoende langdurige zorg thuis te bieden. Huishoudens moeten de zorg zelf organiseren en betalen, ondanks het feit dat ze een ziektekostenverzekering hebben. Dit komt omdat zorgarbeid, in tegenstelling tot verpleging, nauwelijks wordt gedekt. Deze kloof wordt vaak door vrouwen overbrugd door onderbetaald of onbetaald werk. Het project "CareComLabs" onderzoekt in hoeverre zorggemeenschappen kunnen bijdragen aan het verbeteren van langdurige zorg thuis. Zorgzame gemeenschappen plaatsen zorgwerk centraal in de samenleving en maken er een gezamenlijke taak van professionals, overheden en maatschappelijke organisaties van [1].

Onderzoekopzet: Samen met lokale Spitex-organisaties en andere belanghebbenden uit de politieke gemeenschap, de burgerbevolking en NGO's hebben we ons ten doel gesteld zorgzame gemeenschappen te bouwen op drie locaties in de regio's Bern en Zürich, Zwitserland. Deze gemeenschappen voeren de volgende drie stappen uit:

1. ze onderzoeken en documenteren lokale ondersteuningsbehoeften en bestaande diensten;
2. Ze ontwikkelen en implementeren initiatieven en activiteiten;
3. ze evalueren en verbeteren.

We combineren innovatieve benaderingen uit de gezondheidszorg en technologische ontwikkeling: Caring Communities [2] en Living Labs [3]. In onze consequent participatieve aanpak laten we ons leiden door de CBPR-benadering (Community-Based Participatory Research) [4].

Het project levert twee resultaten op:

- a) een eerste beoordeling van het potentieel van zorggemeenschappen om de langdurige zorg thuis duurzaam te verbeteren en
- b) inzichten in het proces van het initiëren, ontwikkelen en opzetten van zorggemeenschappen, zowel theoretisch als praktisch.

Met een focus op het laatste, stellen we basiskennis, bevindingen en praktische tips uit dit en andere projecten samen in een verzameling materialen. Het is bedoeld om andere geïnteresseerde partijen (gemeenschappen, individuen, verenigingen) te ondersteunen bij het opbouwen van zorgzame gemeenschappen. In de loop van het project zijn de oorspronkelijk geplande drie zorggemeenschappen er al vijf geworden, dus er is belangstelling voor.

Deze projectbeschrijving is gepubliceerd in het Duits en Frans (Kaspar et al. 2021), ga naar het tijdschrift Primary and Hospital Care voor de genoemde referenties.

Er worden vijf lessen gepresenteerd over participatief onderzoek met gemeenschappen die nog gevormd moeten worden:

- Bondgenoten vinden en gemeenschappen opbouwen vereist dat onderzoekers tijd investeren, aanwezig zijn, aandringen en geduld hebben. Je moet laten zien dat je dit project en hun zinvolle bijdrage serieus neemt.
- Als je serieus bent over participatie, kan de geplande procedure heel anders uitpakken. De evolutie van de vier zorggemeenschappen die we in vier gemeenten initieerden, getuigt van de 'lokale kracht'. We pasten dezelfde procedure van drie stappen toe, maar de initiatieven ontwikkelden zich verschillend wat betreft tempo, vorm en resultaat van elke fase.
- Als je projectplan en financier het toestaan om af te wijken van oorspronkelijk geplande onderzoeksopzetten en -focus, kan deze openheid in potentie zorgen voor eigenaarschap bij projectpartners. Het brengt ook het risico met zich mee dat je wordt afgewezen en dat lokale partners 'eigenaar worden van het project' en doorgaan zonder dat er academici bij betrokken zijn.
- Het kost nog veel meer tijd om inclusief te zijn en mensen te betrekken die tot nu toe niet of nauwelijks werden gehoord. In 3,5 jaar lukte dat slechts af en toe, maar niet systematisch. Het werd ook duidelijk dat het betrekken van gemarginaliseerde mensen geen gemeenschappelijk doel was. Diversiteit en gemeenschappelijkheid zijn kenmerken van zorgzame gemeenschappen; de laatste van deze paradoxale kenmerken is gemakkelijker te bereiken.
- Mensen doen mee aan participatief onderzoek omdat er iets is dat hun aandacht trekt, hun hoop en verwachtingen wekt of hun interesse wekt. Het onderwerp in kwestie kan werken als een attractie, of het onderzoek zelf. Wetenschap kan werken als een grensobject dat mensen met verschillende perspectieven samenbrengt.

Ga voor meer informatie over het project en de leden naar de website: Sorgendegemeinschaft.net

Referentie: Kaspar, Heidi, Katharina Pelzelmayer, Anita Schürch, Fabian Bumer, Tanja Ertl, Shkumbin Gashi, Claudia Müller, Timur Sereflioglu en Karin Von Holten. "Können sorgende Gemeinschaften die häusliche Langzeitversorgung verbessern?" *Eerstelijns- en ziekenhuiszorg: Allgemeine Innere Medizin* 21(6): 188–90. <https://doi.org/10.4414/phcd.2021.10401>.

Bojana Matejic, Universiteit van Belgrado, Servië

Onderzoek naar ouderenmishandeling: Ervaringen met participatief onderzoek in Servië

Belangrijkste onderzoeksvraag/doelstelling: De wereldwijde vergrijzing heeft bijgedragen aan een zorgwekkende toename van ouderenmishandeling. Vooral oudere vrouwen lopen een groter risico op ouderenmishandeling, maar dit volksgezondheidsprobleem wordt vaak

genegeerd en is in veel samenlevingen grotendeels onzichtbaar. Volgens de laatste beschikbare gegevens heeft in Servië 16% van de oudere vrouwen in de leeftijd van 65 tot 74 jaar te maken gehad met een vorm van geweld na het bereiken van de leeftijd van 65 jaar. Dit onderzoek had als doel de sociale normen en culturele houding ten opzichte van oudere personen te beoordelen, het scala aan houdingen en gedragingen te onderzoeken die in de samenleving worden getolereerd maar geweld en misbruik inhouden, de kenmerken en de impact van gendergerelateerd geweld tegen oudere vrouwen te onderzoeken, samen met de mate waarin verschillende instellingen op dit probleem reageren en hoe de complexe maatschappelijke systemen op hun behoeften reageren. Deze samenvatting wil inzicht geven in de gebruikte methode, met name de participatieve onderzoeksbenadering.

Methoden: Het project "Empowerment van oudere vrouwen: Prevention of Violence through Changing Social Norms in Serbia (EmPreV)", ondersteund door de Europese Unie en het Oostenrijkse Ontwikkelingsagentschap, bestond uit kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksfasen. De participatieve onderzoeksbenadering werd toegepast tijdens de kwalitatieve fase van het onderzoek. Het betrekken van oudere vrijwilligers uit het netwerk van het Rode Kruis bij het onderzoek bood ervaring uit de eerste hand en inzichten in de problematiek van ouderenmishandeling binnen de gemeenschap. Ze werden betrokken bij de voorbereiding van de focusgroeplanning, de werving van deelnemers, het contact met de Roma-gemeenschappen, het ontwerp van de gestructureerde handleiding voor de focusgroepdiscussie en de casestudy om de discussie op gang te brengen, en tijdens de discussies en de analyse na de focusgroep. Aan ons onderzoek namen 157 respondenten deel in 17 focusgroepen verspreid over vier regio's in Servië, uit vier steden en twee dorpen. Aan de focusgroepen namen vrouwen deel uit drie leeftijdscategorieën.

Bevindingen: De participatieve aanpak gaf het goed ontworpen onderzoekskader extra kwaliteit. De hulp van niet-academische partners in alle praktische stappen van het uitvoeren van ons onderzoek is onmiskenbaar, van de planningsfasen tot het werven van deelnemers en het organiseren van focusgroepdiscussies. Het op gang brengen van discussies over gevoelige onderwerpen zoals ouderenmishandeling kan een uitdaging zijn; daarom vergemakkelijkte een levensechte casestudy, voorbereid in de interactie met onze vrijwilligers en gepresenteerd aan het begin van de focusgroep, de betrokkenheid en de open dialoog met de deelnemers. Deze aanpak moedigde een open dialoog en empathie aan en bood een uitgebreider perspectief op de complexe kwestie van ouderenmishandeling. Het delen van echte ervaringen voegde authenticiteit toe aan ons onderzoek en zorgde ervoor dat de discussie de realiteit van oudere volwassenen weerspiegelde. Een waargebeurd verhaal trok de aandacht van de deelnemers, wat leidde tot meer betrokken en interactieve focusgroepdiscussies die voordelig waren voor alle betrokken partijen, inzichten opleverden over een onderzoeksonderwerp voor onderzoekers, en bruikbare en empowerende informatie opleverden voor de deelnemers.

Door deel te nemen aan ons onderzoek droegen onze niet-academische partners bovendien ideeën en initiatieven aan om ondersteuningsmechanismen op te zetten in lokale gemeenschappen, waaronder initiatieven zoals SOS-telefoonlijnen en de oprichting van clubs en dagopvangcentra voor ouderen. Ze stelden voor om maatschappelijk verantwoorde media-inhoud en onderwijsystemen te gebruiken om positieve familiewaarden te promoten, goede burenerelaties te bevorderen, het bewustzijn over solidariteit tussen generaties te vergroten en het probleem van ouderenmishandeling aan te pakken. Onze vrijwilligers moedigden ook de actieve participatie van oudere vrouwen in de lokale gemeenschap aan door zich in te zetten in verenigingen, organisaties, vrijwilligerswerk en andere vormen van betrokkenheid.

Conclusie: Bij toekomstige inspanningen om ouderenmishandeling aan te pakken, is het essentieel om oudere vrouwen voor te lichten over de verschillende vormen van geweld en risicofactoren, psychosociale ondersteuning te bieden, ervoor te zorgen dat beroepskrachten voortdurend worden bijgeschoold over de specifieke aard van mishandeling van oudere vrouwen, en de coördinatie tussen relevante lokale belanghebbenden te verbeteren om de reacties van het systeem te versterken. Evidence-based policies are crucial, and the participation of community volunteers as non-academic research partners is the practice that can support and upgrade these intentions.

Bibliografie:

1. Todorovic N, Vraceutic M, Babovic M, Stepanov B, Matejic B, Djikanovic B. On No Man's Land - Gendergerelateerd geweld tegen oudere vrouwen (65+) in de Republiek Servië. Belgrado, Rode Kruis van Servië, 2021. Beschikbaar op: redcross.org.rs/media/7139/nanacijoj-zemlji-web-low-res.pdf
2. Todorovic N, Vraceutic M, Djikanovic B, Matejic B. Frequentie en vormen van ouderenmishandeling in Servië. *Temida* 2020, 23 (2) 203-227.
3. Cailin Crockett, Bonnie Brandl & Firoza Chic Dabby. Overlevenden in de marge: de onzichtbaarheid van geweld tegen oudere vrouwen. *Journal of Elder Abuse & Neglect* 2015. 27(4-5): 291-302.
4. WHO. Mishandeling van ouderen. Beschikbaar op: <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/abuse-of-older-people>
5. Afdeling Sociaal Beleid en Ontwikkeling van de VN, Departement Economische en Sociale Zaken. Verwaarlozing, misbruik en geweld tegen oudere vrouwen. Beschikbaar op: <https://www.un.org/esa/socdev/documents/ageing/neglect-abuse-violence-older-women.pdf>
6. Urbaniak A, Wanka A. Participatieve benaderingen in verouderingsonderzoek - een overzicht. In: Urbaniak A, Wanka A (Eds.). *Routledge International Handbook of Participatory Approaches in Ageing Research* (pp.1-14). Londen, Routledge 2023.

7. Messelis E, Vanoutrive D. Ouderenmishandeling: het belang van een wetenschappelijke en participatieve benadering. *International Journal of Integrated Care* 2023, 23(S1):143.
8. Chang ES, Dong X. (2017). Rol van de gemeenschap en Community-Based Participatory Research bij ouderenmishandeling. 10.1007/978-3-319-47504-2_26. In: Dong, X. Ouderenmishandeling: Onderzoek, praktijk en beleid 2017. 10.1007/978-3-319-47504-2.

Isabelle Tournier Univ Paul Valéry Montpellier 3, Frankrijk

Co-creatie met mensen met dementie: inzichten uit het IDoService-project over uitdagingen en verwachtingen

Deze presentatie was erop gericht om mogelijke barrières voor participatief onderzoek bij mensen met dementie aan te pakken door inzichten te delen uit het Europees gefinancierde IDoService-project (2020-2022). Het doel van het IDoService-project was het ontwikkelen van een gebruiksvriendelijke dienst voor mensen met lichte tot matige dementie (PLWD) om zichzelf te realiseren en bij te dragen aan de maatschappij. Het idee was dat de dienst mensen in staat zou stellen om op maat gemaakte mogelijkheden te plannen, ermee in contact te komen en eraan deel te nemen. Het doel was om de observatie te verminderen dat mensen met lichte tot matige dementie melden dat ze kansen missen om actief betrokken te zijn bij activiteiten die betekenisvol voor hen zijn (bijvoorbeeld fysieke, sociale of culturele activiteiten) en dat dit hun welzijn en sociale participatie beïnvloedt (Ziebuhr et al., 2023). Het onderzoeksteam volgde een service design-benadering die overeenkomt met een holistische, co-creatieve benadering om de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren (Stickdorn & Schneider, 2011). Het project berustte op co-design om relevante belanghebbenden te betrekken (mensen met dementie, hun zorgpartners en medewerkers van leeftijdsgerelateerde of activiteitengerelateerde organisaties in Greater Manchester, Verenigd Koninkrijk). Het project bestond uit drie opeenvolgende stappen waarbij verschillende relevante belanghebbenden betrokken waren, namelijk mensen met lichte dementie, zorgpartners, personeel van dienstverleners, onderzoekers en ontwerpers. De eerste stap (Stap 1) bestond uit interviews en focusgroepen om meer te weten te komen over voorkeuren, barrières en facilitatoren voor deelname aan zinvolle activiteiten terwijl men leeft met dementie. De tweede stap (stap 3) bestond uit co-design workshops om samen met belanghebbenden mogelijke hulpmiddelen te ontwerpen die betrekking hadden op de behoeften die in stap 1 naar voren kwamen. Op basis van de input uit de workshops ontwierp het onderzoeksteam de I Can Do Pathway toolkit als de nieuwe dienst en uitkomst van het IDoService project. Het co-design prototype werd verfijnd en getest in de laatste stap (stap 3) en kan gratis online worden gevonden op www.idoservice.org.

Wat betreft barrières en facilitatoren om experts te betrekken door ervaring tijdens dit onderzoek (d.w.z. mensen die leven met dementie en hun verzorgers) was gerelateerd aan de

Covid-19 pandemie die slechts een paar maanden voor de start van het project begon en leidde tot enige aanpassing van het oorspronkelijk geplande project. De belangrijkste aanpassing is de overstap van persoonlijke interviews en focusgroepen naar online levering. We planden aanvankelijk persoonlijke focusgroepen en interviews met mensen met dementie, hun zorgpartner en medewerkers. Vanwege een nationale lockdown en het verbod op persoonlijke ontmoetingen gedurende ongeveer de eerste 10 maanden van het project, hielden we alle focusgroepen online (Microsoft Teams) en de meeste interviews ook online. Slechts vier interviews werden persoonlijk afgenomen, alleen met mensen die leven met dementie. Omdat we inschatten dat het online formaat voor de focusgroepen niet geschikt of comfortabel zou zijn voor mensen met dementie, besloten we om uiteindelijk geen focusgroepen met hen te organiseren. De nationale lockdown en de beperkte dienstverlening maakten het ook een hele uitdaging om ervaringsdeskundigen te rekruteren, waardoor we onze verwachtingen wat betreft het aantal deelnemers naar beneden moesten bijstellen. Gelukkig slaagden we erin om voldoende mensen met dementie te rekruteren met de steun van een lokale dienstverlener, Age UK Salford, die geïnteresseerd was in de potentiële resultaten van het project en ervaring had met participatief onderzoek.

Naast de beperkingen die te wijten zijn aan de Covid-19 context, moesten er nog andere aanpassingen gedaan worden aan het onderzoeksmateriaal om het toegankelijk te maken voor mensen met dementie, die naast cognitieve beperkingen nog andere beperkingen kunnen hebben. Dit omvatte de onderzoeksactiviteiten zelf, maar ook ethische formulieren, wervingsfolders en deliverables. Een belangrijke uitdaging was om de documenten informatief genoeg te maken en toch gemakkelijk te begrijpen, vooral voor mensen die nog nooit aan onderzoeksactiviteiten hadden deelgenomen. Naast het gebruik van gewoon Engels en korte zinnen, werd geprobeerd om een lettertype te gebruiken dat groot genoeg was, schreefloos, met aantrekkelijke kleuren en voldoende contrasten tussen de verschillende delen van het document. Omdat mobiliteit een probleem kan zijn voor oudere volwassenen, vooral voor dementerenden die vaak niet meer kunnen autorijden of het openbaar vervoer kunnen nemen, boden we vervoer aan door een onderzoekspartner of betaalden we de taxikosten om ervoor te zorgen dat ze comfortabel naar de onderzoekslocatie konden komen. Deelnemers werden ook aangemoedigd om met een familielid mee te komen als ze zich daardoor zelfverzekerder en meer op hun gemak voelden.

Indien mogelijk is het aan te raden om onderzoeksactiviteiten te laten plaatsvinden op een plek die de ervaringsdeskundigen kennen om hun comfort en vertrouwen te vergroten. Zo werden de IDoService co-design workshops met mensen met dementie georganiseerd door Age UK Salford en gehouden tijdens hun tweemaandelijks dementiecafés en de deelnemers aan dit onderzoek waren regelmatige deelnemers aan het dementiecafé. De vertrouwde sociale omgeving bood een ondersteunende context om deel te nemen aan de co-design activiteiten en hun mening te uiten. De groep had al eerder deelgenomen aan onderzoeksprojecten en was op de hoogte van het toestemmingsproces. Alle deelnemers werden voor het evenement geïnformeerd om te beslissen of ze al dan niet wilden

deelnemen. Informatie en toestemmingsformulieren werden een week van tevoren verstrekt zodat ze genoeg tijd hadden om ze door te lezen en de toestemming werd op de dag zelf (opnieuw) bevestigd. Voorafgaand aan de workshop werd een lunch gehouden om deelnemers en begeleiders de gelegenheid te geven informeel kennis te maken voordat de workshop begon. Tot slot was een zeer belangrijk punt dat werd benadrukt door de groepen waarmee we werkten, de noodzaak om te zorgen voor continuïteit in de communicatie en om deelnemers op de hoogte te houden van de uitkomsten en verdere ontwikkelingen om ervoor te zorgen dat ze het gevoel hebben dat hun inbreng wordt gewaardeerd. Concluderend, het plezierig en betekenisvol maken van de deelname aan onderzoek voor deelnemers heeft een gunstige invloed op de directe kwaliteit van de verzamelde gegevens, op het welzijn van de deelnemers en op de bereidheid om in de toekomst deel te nemen (Rodgers 2018; Zeilig et al. 2019).

Referenties

Niedderer, K., Tournier, I., Orton, L., & Threlfall, S. (2023). Ik Kan Doen: Co-Designing a Service with and for People with Dementia to Engage with Volunteering. *Sociale wetenschappen*, 12, 364. <http://dx.doi.org/10.3390/socsci12060364>

Rodgers, P (2018). Co-designing met mensen die leven met dementie. *CoDesign*, 14, 188-202

Stickdorn, M., & Schneider, J. (2011). *Dit is service design thinking: basisprincipes, tools, cases*. Wiley

Tournier, I., Orton, L., Dening, T., Ahmed, A., Holthoff-Detto, V., & Niedderer, K. (2023). An Investigation of the Wishes, Needs, Opportunities and Challenges of Accessing Meaningful Activities for People Living with Mild to Moderate Dementia. *Internationaal tijdschrift voor milieuonderzoek en volksgezondheid*, 20, 5358. <https://doi.org/10.3390/ijerph20075358>

Zeilig, H., Tischler, V., van der Byl Williams, M., West, J., & Strohmaier, S. (2019). Co-creativiteit, welzijn en agency: A case study analysis of a co-creative arts group for people with dementia. *Journal of aging studies*, 49, 16-24. <https://doi.org/10.1016/j.jaging.2019.03.002>

Ziebuhr, B., Zanasi, M., Bueno Aguado, Y., Losada Durán, R., Dening, T., Tournier, I., Niedderer, K., et al. (2023). Goed leven met dementie: Feeling Empowered through Interaction with Their Social Environment. *Internationaal Tijdschrift voor Milieuonderzoek en Volksgezondheid*, 20(12), 6080. <http://dx.doi.org/10.3390/ijerph20126080>

Werkgroep 2

WG 2

Community and Place

Werkgroep 2 richt zich op het creëren van inclusieve gemeenschappen waar oudere volwassenen met verschillende achtergronden zich gewaardeerd en ondersteund voelen. WG2 richt zich specifiek op het opnemen van oudere migranten, vluchtelingen, inheemse volken en mensen die barrières ondervinden bij de toegang tot diensten en infrastructuur zoals gezondheidszorg en vervoer. Door inclusiviteit en diversiteit te bevorderen, draagt WG2 bij aan het creëren van een samenleving waarin iedereen, ongeacht achtergrond, het gevoel heeft erbij te horen en ondersteund te worden.

Marion Scheider-Yilmaz & Charles Waldegrave leiden deze groep en organiseerden een WG2-sessie in Kraków.

Volgende sprekers presenteerden tijdens deze sessie: Anne Ramos en Ute Karl, Fifi Kvalsvik en Marianne Storm, Mário Rui André, Marion Scheider-Yilmaz en Charles Waldegrave.

Fifi Kvalsvik & Marianne Storm, Departement Volksgezondheid, Faculteit Gezondheidswetenschappen, Universiteit van Stavanger, Noorwegen

Het verkennen van paden van eenzaamheid naar inclusie: Een blik op depressie, eenzaamheid en kwetsbaarheid bij thuiswonende ouderen

Achtergrond: Inzicht in depressie, eenzaamheid en kwetsbaarheid is essentieel voor het identificeren van ondersteunende maatregelen die een grotere sociale integratie bevorderen en de kwaliteit van leven van oudere volwassenen verbeteren. Deze factoren beïnvloeden het vermogen van een individu om volledig deel te nemen aan de maatschappij. Depressie en eenzaamheid leiden vaak tot sociale terugtrekking en isolatie, terwijl kwetsbaarheid de fysieke mogelijkheden kan beperken en de sociale betrokkenheid verder kan verminderen.

Doelstelling: Het beoordelen van veranderingen in kwetsbaarheidsniveaus onder thuiswonende oudere volwassenen gedurende 5 maanden en het onderzoeken van de functionele veranderingen in depressie en eenzaamheid van een pre-studie baseline (t1) naar

een post-studie periode (t2) en hoe deze samenhangen met kwetsbaarheid. Op de baseline beoordelen zorgprofessionals de deelnemers om de meest geschikte vormen van ondersteuning te bepalen. Dit kan deelname zijn aan activiteitencentra voor senioren, groepslessen voor lichaamsbeweging, wandelclubs, breiclubs en gezellig samen eten.

Onderzoeksvragen:

- Zijn er identificeerbare veranderingen in depressie die kunnen worden waargenomen tussen t1 en t2, en hoe hangen deze veranderingen samen met broosheid?
- Zijn er identificeerbare veranderingen in eenzaamheid die kunnen worden waargenomen tussen t1 en t2, en hoe hangen deze veranderingen samen met broosheid?

Methoden: Deze pre-poststudie, geregistreerd op ClinicalTrials.gov (NCT05837728), omvat interprofessionele teams van geregistreerde verpleegkundigen, fysiotherapeuten en ergotherapeuten die evaluaties van de gezondheidsbehoeften uitvoeren. Deze beoordelingen werden in eerste instantie uitgevoerd bij aanvang en opnieuw na vijf maanden. De steekproef bestaat uit 40 thuiswonende oudere volwassenen van 75 jaar of ouder die een aanvraag hebben ingediend voor gemeentelijke gezondheids- en zorgdiensten in Noorwegen. De gegevensanalyse bestaat uit beschrijvende statistieken, eenvoudige tests en de presentatie van grafieken en correlatiecoëfficiënten.

Overzicht van voorlopige bevindingen:

Depressie en kwetsbaarheid:

- Baseline (t1): identificeerde 13 deelnemers met depressie, 5 zeer depressief en 8 depressief.
- Vijf maanden later (t2): onder deze 13, verbeterd (7), onveranderd (5), verslechterd (1), en nieuwe gevallen (6).
- kwetsbaarheidsniveaus onder degenen met een verbeterde depressie: verbeterd (2), verslechterd (3) en onveranderd (2). De resterende deelnemers behielden gedurende de gehele onderzoeksperiode een stabiel frailty-niveau.

Eenzaamheid en kwetsbaarheid:

- Basislijn (t1): 2 deelnemers werden geïdentificeerd als zeer eenzaam, en 6 waren op de grens van eenzaamheid. Opmerking: "eenzaam op de grens" verwijst naar scores op de grensscore tussen 'eenzaam' en 'niet eenzaam'.
- Vijf maanden later (t2): het niveau van eenzaamheid verbeterde bij alle 8 deelnemers, maar er was 1 nieuw geval.

- Kwetsbaarheidsniveaus onder deze deelnemers: verslechterd (3), onveranderd (5) en verbeterd (1).

Belangrijkste inzichten:

- Depressie en eenzaamheid: er zijn opmerkelijke verbeteringen op beide gebieden, wat de voordelen benadrukt van inclusieve sociale activiteiten in de gemeenschap en ondersteunende diensten.
- kwetsbaarheid: Het gemengde resultaat in frailty niveaus suggereert een complexe interactie tussen geestelijke gezondheid en lichamelijk welzijn.
- De opkomst van nieuwe gevallen van depressie en eenzaamheid onderstreept de voortdurende behoefte aan uitgebreide, voortdurende ondersteuning.

Reflectie: Ons onderzoek heeft inzicht verschaft in de uitdagingen die oudere volwassenen tegenkomen wanneer ze in contact komen met hun gemeenschap. Deze uitdagingen werpen een licht op de factoren die het vermogen van ouderen om contact te maken met anderen belemmeren en benadrukken de noodzaak van verder onderzoek en gerichte oplossingen. We ondersteunen de implementatie van gepersonaliseerde zorgplannen die aanpasbaar zijn en specifiek zijn afgestemd op individuele behoeften, zodat alle oudere volwassenen volledig kunnen profiteren van initiatieven die gericht zijn op het verbeteren van hun inclusie in de samenleving. Hoewel het organiseren van sociale activiteiten inherent waardevol is, is het bieden van toegang tot uitgebreide gezondheidsdiensten net zo belangrijk. Samen helpen deze inspanningen een meer inclusieve en ondersteunende omgeving te creëren voor onze oudere gemeenschapsleden.

Marion Scheider-Yilmaz, Laboratorium PACTE, Universiteit van Grenoble Alpes, Frankrijk

Sociale inclusie van oudere volwassenen in een oogopslag. Design citoyen: een participatief onderzoeksproject met oudere volwassenen

Achtergrond: In Frankrijk en elders wordt momenteel een breed scala aan participatieve benaderingen en onderzoeksprojecten ontwikkeld waarbij oudere volwassenen betrokken zijn. Hoewel het betrekken van oudere volwassenen bij onderzoek en projecten die hen direct aangaan een algemeen doel is geworden, is er vaak onvoldoende aandacht voor het betrekken van diverse groepen en profielen. Bijgevolg zijn participatieve benaderingen vaak gericht op zeer homogene groepen, waardoor de onzichtbaarheid van andere groepen (bijv. oudere migranten, oudere vrouwen, oudere volwassenen met een handicap) wordt bestendigd.

Doel: Dit onderzoeksproject heeft als doel een participatieve methode te ontwikkelen die verschillende profielen van oudere volwassenen betreft bij lokale besluitvormingsprocessen.

In eerste instantie wordt het prototype van de methode getest op één experimentele locatie (T1), waarna het verder getest zal worden op acht andere locaties verspreid over Frankrijk door een pool van onderzoekers (T2). De methode zal uiteindelijk door de betrokken onderzoekers worden beoordeeld aan de hand van een gemeenschappelijk beoordelingskader en worden vertaald naar een toolkit.

Onderzoeksvragen:

- Verschillen de resultaten van het participatieproces naargelang de betrokken groepen ouderen?
- Leidt het vormgeven van een methode gericht op de meest uitgesloten groepen ouderen tot meer inclusiviteit in participatief onderzoek en uiteindelijk in het besluitvormingsproces?

Methoden: Het onderzoeksproject omvat het ontwikkelen en testen van een participatieve methode waarbij deelnemers concrete oplossingen ontwerpen en presenteren aan belangrijke lokale spelers en besluitvormers. Er worden twee groepen samengesteld: een groep met oudere volwassenen die sterk betrokken zijn bij sociale en maatschappelijke activiteiten, en een groep met oudere volwassenen die gewoonlijk minder of niet betrokken zijn bij dergelijke activiteiten. De aanpak maakt gebruik van een reeks inclusieve instrumenten om de groepen te helpen een lokale diagnose te stellen en oplossingen te ontwikkelen voor de geïdentificeerde problemen. De methode is vervolgens uitgewerkt in een toolkit en gerepliceerd door verschillende onderzoeksteams in heel Frankrijk.

Overzicht van voorlopige bevindingen:

- Uiteenlopende participatie leidt tot uiteenlopende resultaten: De eerste tests van de participatieve methode geven aan dat de uitkomsten van het participatieve proces aanzienlijk variëren op basis van de diversiteit van de betrokken groepen oudere volwassenen. Groepen met verschillende achtergronden en niveaus van betrokkenheid bij sociale en maatschappelijke activiteiten bieden verschillende perspectieven en oplossingen, wat het belang van inclusiviteit in participatief onderzoek benadrukt.
- Verbeterde inclusiviteit door gerichte methoden: De methode die is ontworpen om de meest uitgesloten groepen oudere volwassenen - zoals oudere migranten, oudere vrouwen en oudere volwassenen met een handicap - te betrekken, laat een grotere mate van inclusiviteit zien in zowel het onderzoeksproces als de besluitvormingsresultaten. Deze gerichte aanpak brengt gemarginaliseerde stemmen effectief in lokale besluitvormingsprocessen.
- Effectief gebruik van inclusieve instrumenten en tips: De inclusieve instrumenten die gebruikt worden in de participatieve methode zijn effectief gebleken om oudere volwassenen in staat te stellen lokale diagnoses te stellen en concrete oplossingen te ontwikkelen. Deze hulpmiddelen vergemakkelijken de betrokkenheid en zorgen ervoor dat alle deelnemers,

ongeacht hun eerdere mate van maatschappelijke betrokkenheid, een zinvolle bijdrage aan het project kunnen leveren.

- Schaalbaarheid en repliceerbaarheid van de methode: De succesvolle replicatie van de participatieve methode op meerdere locaties in Frankrijk suggereert dat de methode schaalbaar is en aangepast kan worden aan verschillende contexten. Het gemeenschappelijke beoordelingskader en de toolkit die door dit onderzoek zijn ontwikkeld, bieden een gestandaardiseerde aanpak die door verschillende onderzoeksteams kan worden gebruikt, waardoor een consistente kruisanalyse van de lokale resultaten wordt gegarandeerd.

Reflectie: De bevindingen van dit onderzoeksproject onderstrepen het cruciale belang van diversiteit en inclusiviteit in participatieve benaderingen waarbij oudere volwassenen betrokken zijn. Door actief te proberen om een verscheidenheid aan profielen van oudere volwassenen te betrekken, vooral diegenen die vaak gemarginaliseerd worden, verrijkt het project niet alleen het besluitvormingsproces met diverse perspectieven, maar zorgt het er ook voor dat de stemmen van diegenen die doorgaans niet gehoord worden, versterkt worden. Het succes van de inclusieve tools en methoden bij het betrekken van deelnemers met verschillende achtergronden en niveaus van burgerbetrokkenheid benadrukt het potentieel van deze benaderingen om te worden aangepast en opgeschaald in verschillende contexten.

Bibliografie:

Vial, S., (2017), *Le design*, Presses Universitaires de France, <https://doi.org/10.3917/puf.vial.2017.01>

Viriot Durandal, J.P., Moulaert, T., Scheider-Yilmaz, M., (eds.), (2024), *Ageing in communities and territories, Retraite et Société, Special English issue n°1*, CNAV, <https://doi.org/10.3917/rs1.hs1.0010>.

Scheider-Yilmaz, M., Viriot Durandal, J-P., Fougeyrollas, P., (eds.), (2023), *Citoyenneté et droits humains : réflexions croisées entre le handicap et le vieillissement*, *Aequitas - Journal of human development, disability, and social change*, n°29, 140 p.

<https://www.erudit.org/fr/revues/aequitas/2023-v29-n2-aequitas08962/>

Scheider-Yilmaz, M., (2022), *Citoyenneté engagée et autonomie : le cas de la participation des personnes handicapées et des personnes âgées dans les Conseils Départementaux de la Citoyenneté et de l'Autonomie* [Actief burgerschap en autonomie: de participatie van mensen met een handicap en oudere volwassenen in de Conseils Départementaux de la Citoyenneté et de l'Autonomie], doctoraal proefschrift, Universiteit van Lotharingen, 392 <https://www.theses.fr/2022LORR0223>

Charles Waldegrave, Giang Nguyen, Monica Mercury, Catherine Love, Chris Cunningham, The Family Centre Social Policy Research Unit, Lower Hutt, Wellington, Nieuw-Zeeland.

Participatieve benaderingen met inheemse gemeenschappen om het beleid te verbeteren

Doel

Het doel van dit onderzoek is om in samenwerking kwalitatieve en kwantitatieve informatie te verzamelen over het welzijn en de participatie van kaumātua (Māori Ouderen van Nieuw-Zeeland) ten behoeve van cultureel passende beleidsvorming, milieuplanning en cultureel responsieve dienstverlening. Het specifieke doel van de presentatie was om het aspect van het onderzoek te schetsen dat werd uitgevoerd om authentieke kaumātua sociaaleconomische maatstaven (en schalen) te ontwikkelen door middel van co-creatie bijeenkomsten die ontworpen waren om westerse vooroordelen te overwinnen en centraal gericht waren op Māori waarden en noties van welzijn. Het is onderdeel van een groter onderzoek getiteld: Tai Kaumātuatanga Older Māori Wellbeing and Participation: Present and Future Focus en wordt gefinancierd door de Ageing Well National Science Challenge in Nieuw-Zeeland.

Het doel van het ontwikkelen van cultureel gebaseerde sociale maatstaven was dat de huidige indicatorschalen die worden gebruikt om bewijs te leveren voor beleidsvorming en het ontwikkelen van diensten, westers zijn en niet de belangrijkste aspecten van Māori-waarden weerspiegelen. Terwijl sommige aspecten van bijvoorbeeld eenzaamheid, discriminatie en sociale verbondenheid universeel zijn, zijn andere aspecten cultureel specifiek. Oudere Māori waarderen spiritualiteit, collectieve manieren van denken en doen en genealogische verbanden als primaire manieren van zijn die in contrast staan met de westerse focus op secularisme, individualisme en kernegezinsstructuren. Westerse schalen weerspiegelen van nature de culturen waaruit ze zijn voortgekomen, en dus is het bewijsmateriaal dat ze produceren voor bijvoorbeeld beleidsvorming geschikt voor Westerse samenlevingen, maar ze houden geen rekening met de unieke specifieke Māori-aspecten van bijvoorbeeld eenzaamheid, welzijn of zelfs discriminatie. Als het bewijs niet wordt vastgelegd, richten beleidsmakers en degenen die diensten ontwikkelen zich vaak simpelweg op het bewijs dat ze voor zich hebben en worden de unieke culturele aspecten genegeerd. Dit kan verklaren waarom de resultaten voor niet-westerse groepen, en in het bijzonder inheemse mensen, vaak minder succesvol zijn dan voor reguliere westerse groepen.

Methodologie

Een kwalitatieve co-creatiemethodologie met oudere Māori werd gebruikt om een schaal voor welzijnsindicatoren voor oudere Māori te ontwikkelen die hun kijk op de wereld en hun ervaringen weerspiegelt. Dit is een van de zes indicatoren die worden ontwikkeld. De andere

schalen richten zich op eenzaamheid, sociale verbondenheid, discriminatie, misbruik en welzijn in de buurt.

Co-creatie hui (bijeenkomsten) met oudere Māori vonden plaats in heel Aotearoa (Māori-woord voor Nieuw-Zeeland) met acht verschillende groepen oudere Māori. Deze werden geleid door Māori-onderzoekers die deel uitmaakten van het onderzoeksteam. De hui waren participatief en vonden plaats op een Māori-manier die hun waarden en manier van doen uitdrukte. Elke groep bestond uit: Karakia en mihi (zegen en welkomstwoord); Waiata tautoko (ondersteuningslied); Mihimihi Whakawhanaungatanga (inleidingen over wie je bent); Manaakitanga (gastvrijheid); Hui Kōrero - (open dialoog bevorderen en aanmoedigen); Wānanga Kōrero - (Verzamelen van ideeën en mātauranga (kennis) - opgenomen met toestemming); Poroporoaki (Afsluitende gedachten, reflectie en dank); Koha (een geschenk voor hun tijd); Waiata en karakia ano (Lied en zegen).

De Kaupapa, of focus, van de hui ging over welzijn en levenskwaliteit. Deelnemers werden uitgenodigd om te vertellen over geluk en veiligheid die hen levenskwaliteit of welzijn geven. Ze werden uitgenodigd om de belangrijkste dingen te delen die hen als oudere Māori geluk gaven. Waardoor voelen zij en andere Māori van hun leeftijd of ouder zich veilig en op hun gemak? Wat vermindert hun geluk? Wat zijn de dingen waardoor ze zich onzeker en ongemakkelijk voelen? Wat geeft hen en andere oudere Māori vrienden en familieleden een gevoel van voldoening? De antwoorden werden opgenomen (met toestemming) en gethematiseerd. De primaire thema's werden uitgewerkt in vragen om een eerste Older Māori Wellbeing Scale te creëren.

De gezamenlijk ontwikkelde Older Māori Wellbeing Scale werd vervolgens, samen met de andere hierboven genoemde, op vergelijkbare wijze geconstrueerde sociale schalen, opgenomen in een vragenlijst die werd afgenomen bij een nationale aselechte steekproef van meer dan 2000 Māori van 50 jaar en ouder. In de analyse van de resultaten konden we de schalen testen op statistische betrouwbaarheid en validiteit. Zo kon een participatief stuk van co-creatief onderzoek met kwantitatieve methoden worden getest op zijn geschiktheid om te worden gebruikt als indicatorschaal, in dit geval een welzijnsschaal.

Bevindingen

De samengestelde antwoorden werden gethematiseerd en 12 vragen die de meest terugkerende thema's weerspiegelden, werden ontwikkeld voor de welzijnsschaal. Dit waren de kwalitatieve bevindingen in deze studie. Drie voorbeelden van de twaalf vragen die naar voren kwamen in de analyse waren bijvoorbeeld:

- Ik ben goed verbonden met Te Ao Māori (de Māori-wereld)

Zeer mee eens/Akoord/Angeen mee oneens/Angeen mee oneens

- Ik geniet van een wairua (spirituele) verbinding in mijn leven

Zeer mee eens/Akoord/Angeen mee oneens/Angeen mee oneens

- Ik voel me gerespecteerd en in staat om bij te dragen aan mijn whānau (uitgebreide familie) en gemeenschap

Vaak/Soms/Niet vaak/Nooit

De 12 vragen in de samengestelde Older Māori Wellbeing Scale werden vervolgens getest op betrouwbaarheid en validiteit in een enquête onder een nationale aselecte steekproef van meer dan 2000 oudere Māori. De resultaten lieten hoge scores zien, aanzienlijk boven de drempelwaarde, gebruikmakend van Cronbach's Alpha, bij het testen op interne consistentie en betrouwbaarheid met een score van 0,843 voor de 12 vragen. De scores van de Confirmatory Factor Analysis waren ook sterk. Met behulp van het R-pakket lavaan. Op twee na hadden alle vragen een factorloadingscore van ruim boven de 0,4, zeven vragen zaten boven de 0,5 en drie ruim boven de 0,7, wat de validiteit van de schalen aantoonde.

Betekenis: De betekenis van dit onderzoek is dat het een innovatieve methodologie heeft ontwikkeld om gebruik te maken van de kennis van de mensen voor wie de schalen zijn gemaakt, om instrumenten te ontwikkelen die kunnen worden gebruikt voor bewijs in beleidsvorming en dienstverlening voor hun eigen mensen. Door samen met deze gemeenschappen sociale indicatoren te ontwikkelen die rekening houden met hun kennis van en ervaring met de kwaliteit van leven in hun gemeenschappen, kan er scherper bewijs worden geleverd voor inclusieve beleidsvorming en dienstverlening. De standaard internationale schaal vangt universele aspecten van eenzaamheid, maar niet de belangrijke cultureel specifieke aspecten.

Bibliografie:

Cogburn, C. (2019). Cultuur, ras en gezondheid: Implicaties voor raciale ongelijkheden en volksgezondheid. *The Millbank Quarterly*, 97(3), 736-761.

Hitti, A., Mulvey, K., & Melanie, K. (2011). Sociale uitsluiting en cultuur: De rol van groepsnormen, groepsidentiteit en eerlijkheid. *Anales de Psicología*, 27(3), 587-599, Special Issue "Prejudice: Sociodevelopmental perspectives".

Love, C. (2006) 'Maori Perspectives on Collaboration Colonisation in Contemporary Aotearoa/New Zealand Child and Family Welfare Policies and Practices' in Cameron, G. & Freymond, N. (Eds) "Towards Positive Systems of Child and Family Welfare: International Comparisons of Child Protection, Family Service and Community Caring Systems". Toronto: University of Toronto Press (p. 237-268).

Pihama, L. (2001). *Tihei mauri ora Onze stemmen eren: Mana wahine als kaupapa Māori theoretisch kader*. Ongepubliceerde PhD. Auckland, NZ: Universiteit van Auckland.

Raleigh, V., & Holmes, J. (2021). De gezondheid van mensen uit etnische minderheidsgroepen in Engeland. The King's Fund. <https://www.kingsfund.org.uk/publications/health-people-ethnic-minoritygroups-england>

Smith, L. (1999). Dekolonisatie van methodologieën: Onderzoek en inheemse volkeren. New York & Dunedin: Zed Books & Otago University Press.

Waldegrave, C., Cunningham, C., Love, C., Nguyen, G. en Mercury. M. (2023) Co-creëren van cultureel genuanceerde sociale maatregelen met inheemse ouderen. In A. Urbaniak en A. Wanka (Eds.) Routledge International Handbook of Participatory Approaches in Ageing Research. DOI: 10.4324/9781003254829

Waldegrave, C., en Mercurius. M. (2023) Co-creëren van onderzoek: Parallele gesprekken van medeonderzoekers. In A. Urbaniak en A. Wanka (Eds.) Routledge International Handbook of Participatory Approaches in Ageing Research. DOI: 10.4324/9781003254829

Wang, Y., Chen, X., Chen, W., Zhang, Z., Zhou, Y., & Jia, Z. (2020). Etniciteit en ongelijkheden op gezondheidsgebied: An empirical study based on the 2010 China survey of social change (CSSC) in Western China. BMC Public Health, 20(637), 1-12. <https://doi.org/10.1186/s12889-020-08579-8>

Werkgroep 3

WG 3

Technology and
Innovation

Werkgroep 3 (WG3) richt zich op oudere volwassenen die het gevoel hebben achter te blijven in de huidige digitale wereld. Hieronder vallen mensen die moeite hebben met het gebruik van computers, smartphones of internet, maar ook mensen die niet over de benodigde apparaten of software beschikken om effectief met technologie om te gaan. WG3 werkt eraan om ervoor te zorgen dat digitale transformatie inclusief is voor oudere volwassenen. Arlind Reuter & Peter Enste met Alexander Kucharski leiden deze groep en organiseerden WG 3 sessie in Kraków. De volgende sprekers presenteerden tijdens deze sessie: Leen Broeckx, Sonay Caner-Yildirim, Cecilia Sik-Lanyi, María-Trinidad Herrero, Krzysztof Klincewicz, Arlind Reuter en Alexander Kucharski.

Leen Broeckx, LiCalab, België

LiCalab (Living and Care Lab) - duurzame betrokkenheid van gebruikers via proeftuinbenadering

Belangrijkste onderzoeksvraag / doelstelling

Tijdens de openingsconferentie van PAARnet presenteerde LiCalab de proeftuinbenadering voor deelname aan onderzoek naar zorgtechnologie en innovatie.

Het belangrijkste doel van LiCalab is om organisaties en bedrijven te ondersteunen bij het ontwikkelen van zorginnovaties door de eindgebruiker (burgers, zorgprofessionals en andere belanghebbenden) te betrekken, vanaf het allereerste begin van de ontwikkeling tot aan de marktintroductie.

Methoden

Proeftuinen kunnen worden gedefinieerd als open innovatiesystemen waarin belanghebbenden bijdragen aan de verkenning, co-creatie, evaluatie en opschaling van oplossingen om duurzame impact te creëren in reële omstandigheden (European Network of Living Labs (ENoLL), 2023).

LiCalab is een onderzoeksgroep van de Thomas More Hogeschool in Vlaanderen, België. Om een duurzaam lokaal innovatie ecosysteem op te bouwen, heeft LiCalab een grote gebruikersgemeenschap ontwikkeld.

Het opbouwen en onderhouden van een gebruikersgemeenschap, ook wel 'gebruikerspanel' genoemd, heeft veel voordelen voor ontwikkelaars, onderzoekers en burgers zelf.

Bevindingen

Iets meer dan 60% van het gebruikerspanel is 60 jaar of ouder.

Oudere volwassenen betrekken vanaf het begin van het innovatieproces is een win-win situatie. Voor onderzoekers geeft deze participatieve aanpak zeer waardevolle inzichten over de gebruikscontext. En de eindgebruiker (de oudere persoon of patiënt) krijgt de kans om bij te dragen aan een ontwerpproces als expert van zijn dagelijks leven. Het uiteindelijke doel is om een innovatief product te ontwerpen dat is afgestemd op de behoeften en verwachtingen van de eindgebruiker.

Het gebruikersonderzoek in de proeftuin slaat een brug tussen bedrijven, zorgorganisaties en ouderen. Er is nog steeds een kloof en de belanghebbenden zitten niet altijd op dezelfde golflengte.

Door oudere volwassenen mee te nemen op deze reis van zorginnovatie, leren ze nieuwe dingen over verschillende soorten hulpmiddelen en tools. Er wordt veel aandacht besteed aan digitale inclusie. Iedereen moet meedoen en de panelmanager zorgt voor een real life test van een bepaalde digitale toepassing, een stappenplan, persoonlijke coaching en helpdesk.

Twee belangrijke factoren dragen bij tot de duurzaamheid van LiCalab. En dat is de hoge kwaliteit van de onderzoeks- en innovatieactiviteiten en ten tweede de strategie voor het betrekken van belanghebbenden. Deze stappen worden uitgebreider beschreven in de roadmap voor het opzetten van een duurzame proeftuin die LiCalab ontwikkelde voor het ACSELL project (ACSELL, 2023).

LiCalab investeert elke dag in het actief werven van individuele gebruikers voor specifieke projecten en dit wordt gecombineerd met community building activiteiten op lange termijn waar het gebruikerspanel elkaar kan ontmoeten en socializen.

Bij het verzamelen van individuele gegevens is het belangrijk om een veilige ruimte te creëren, zowel bij persoonlijke interacties als bij online databasebeheer. De panelbeheerders zijn de poortwachters van de gegevens van de gebruikersgemeenschap. Zorgvuldig omgaan met de persoonlijke gegevens van deelnemers is de sleutel tot het opbouwen van een vertrouwensrelatie. Panelleden zijn in staat om echt geïnformeerde en onafhankelijke keuzes te maken door hen transparant en in begrijpelijke bewoordingen te informeren.

Leden van de gemeenschap komen graag naar de onderzoeksactiviteiten en zeggen dingen als "Het is iets positiefs in mijn leven. Ik heb er goede gevoelens bij" en "Als ik naar LiCalab-

activiteiten kom, voel ik me altijd thuis". De LiCalab gebruikersgemeenschap laat duidelijk een hoge intrinsieke en altruïstische motivatie zien. Deelnemers ontvangen ook een waarderende mail en een kleine incentive zoals een boekenbon als waardering voor hun tijd en moeite.

LiCalab zet zich in voor mensgericht ontwerpen op het gebied van medische zorg, revalidatie, zorgtechnologie, begeleid wonen, actief en gezond ouder worden en geestelijke gezondheid. LiCalab onderzoekt en valideert nieuwe producten en diensten via participatieve benaderingen zoals co-creatiesessies en real life piloottests. En dit met protocollen van hoge kwaliteit. En altijd met een centrale rol voor de gebruiker.

Bibliografie

- ACSELL (2023). Oprichting van een duurzame proeftuin. <https://projects2014-2020.interregeurope.eu/acsell/library/>
- Het Europese netwerk van proeftuinen (ENoLL) (2023, 5 september). Over ons. <https://enoll.org/about-us/>

Sonay Caner-Yıldırım, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Turkije

Empowerment van een oudere overlevende van een ramp en hulpverlener: Een casestudie over mentoring in Turkije

Belangrijkste onderzoeksvraag / doelstelling:

Deze casestudy onderzoekt de invloed van een jaar durend initiatief voor technologiementoring op een 66-jarige specialist in geestelijke gezondheidszorg die niet alleen de verwoestende aardbevingen in Turkije op 6 februari 2023 overleefde, maar ook vrijwillig ondersteuning bood in een psychosociaal programma na de ramp. Het onderzoek maakt gebruik van een participatieve en intergenerationele benadering om de effectiviteit van geïndividualiseerde technologiementoring te onderzoeken bij het bevorderen van digitale inclusie onder oudere volwassenen onder deze uitzonderlijke omstandigheden. De unieke dubbele rol van de deelnemer als zowel overlevende als professional in de geestelijke gezondheidszorg draagt bij aan de complexiteit van het onderzoek. Door zich te concentreren op deze specifieke context wil het onderzoek iets toevoegen aan de groeiende hoeveelheid kennis over digitale competentie bij oudere volwassenen. Bovendien onderscheidt het zich van eerdere studies die de impact van intergenerationeel leren en participatieve onderzoeksmethoden op digitale geletterdheid in deze leeftijdsgroep hebben onderzocht (bijv. Cheng et al., 2021; Lee & Kim, 2018).

Methoden

Het onderzoek maakt gebruik van een single case study methodologie, waarbij zowel semi-gestructureerde interviews als gestandaardiseerde vragenlijsten worden gebruikt om

gegevens te verzamelen over de ervaringen en resultaten van de deelnemer. In de loop van 12 maanden kreeg de 66-jarige specialist in geestelijke gezondheidszorg individuele technologie training van een 37-jarige instructietechnologie-expert. Het onderzoek verzamelde en analyseerde kwalitatieve gegevens van het semigestructureerde interview en kwantitatieve gegevens van de Digital Competence Scale (Gümüş & Kukul, 2023) en een aangepaste Expectancy-Value-Cost (EVC) schaal (Kosovich et al., 2015).

De participatieve onderzoeksbenadering zorgde ervoor dat de deelnemer actief betrokken werd bij het onderzoeksproces, waardoor zijn unieke ervaringen en perspectieven centraal kwamen te staan in het onderzoek. Deze aanpak komt overeen met aanbevelingen voor het betrekken van oudere volwassenen bij het ontwerp en de implementatie van initiatieven op het gebied van digitale geletterdheid (Buffel, 2018; Xie et al., 2020). De inzichten en aanbevelingen van de deelnemer, zoals het rekening houden met de cognitieve capaciteiten van oudere volwassenen bij het ontwikkelen van trainingsprogramma's, onderstrepen het belang van het opnemen van hun ervaringskennis bij het creëren van effectieve interventies.

De intergenerationele component van het onderzoek, waarbij een 37-jarige mentor een gepersonaliseerde technologie training geeft aan de 66-jarige deelnemer, is vooral relevant in de context van het bevorderen van digitale inclusie onder oudere volwassenen. Onderzoek heeft aangetoond dat intergenerationeel leren de digitale competentie van oudere volwassenen kan verbeteren en hun houding ten opzichte van technologie kan vergroten (Cheng et al., 2021; Lee & Kim, 2018). Door het koesteren van een samenwerkingsrelatie tussen de mentor en de mentee, omarmt het onderzoek de principes van intergenerationeel leren en bevordert het wederzijds begrip en kennisdeling tussen generaties.

De integratie van participatief onderzoek en intergenerationeel leren is essentieel in dit onderzoek, omdat het ervoor zorgt dat de technologische mentoringinterventie wordt aangepast aan de specifieke behoeften, voorkeuren en overtuigingen van de oudere volwassen deelnemer. Deze aanpak verbetert niet alleen de effectiviteit van de interventie, maar bevordert ook een gevoel van empowerment en eigenaarschap voor de deelnemer in hun digitale leerproces. De unieke context na een ramp benadrukt verder het belang van deze benaderingen, omdat ze de deelnemer in staat stellen digitale competenties te ontwikkelen die direct toepasbaar zijn op hun rol in het bieden van psychosociale ondersteuning aan anderen die getroffen zijn door de ramp.

Bevindingen

Het mentorprogramma voor technologie had een positieve invloed op de digitale competentie van de deelnemers, met verbeteringen op vijf van de zes dimensies die door de Digitale Competentieschaal werden geëvalueerd. De grootste vooruitgang werd waargenomen op het gebied van veiligheid en datageletterdheid, gevolgd door communicatie en samenwerking. De verbeterde digitale competentie van de deelnemer had een positief effect op zijn algehele welzijn, waardoor hij anderen beter kon ondersteunen in de context na de ramp. De gemengde resultaten op het gebied van digitale zelfredzaamheid en de EVC-schaal

benadrukken echter de noodzaak om aandacht te besteden aan individuele houdingen en motivaties als het gaat om het invoeren van technologie.

Het onderzoek benadrukt het belang van het aanpassen van initiatieven voor technologiebegeleiding aan de unieke behoeften, voorkeuren en overtuigingen van oudere volwassenen. De participatieve en intergenerationele benadering die in dit onderzoek is gebruikt, biedt een veelbelovend model voor het bevorderen van digitale inclusie onder oudere volwassenen, vooral in buitengewone omstandigheden. De bevindingen dragen bij aan de groeiende hoeveelheid onderzoek naar de digitale geletterdheid van oudere volwassenen en de effectiviteit van participatieve en intergenerationele benaderingen bij het bevorderen van digitale inclusie.

De beperkingen van het onderzoek zijn onder andere de focus op één deelnemer en de specifieke context na een ramp, wat de generaliseerbaarheid van de bevindingen kan beperken. Desalniettemin biedt de diepgaande, longitudinale aard van het onderzoek waardevolle inzichten in de langetermijneffecten van technologiementoring op de digitale competentie en het welzijn van oudere volwassenen.

Implicaties voor de praktijk betreffen de noodzaak om mentorprogramma's voor technologie te ontwerpen die rekening houden met de cognitieve capaciteiten, leervoorkeuren en situationele factoren van oudere volwassenen. Het betrekken van oudere volwassenen als actieve deelnemers bij het ontwerp en de implementatie van deze initiatieven kan ervoor zorgen dat hun unieke behoeften en perspectieven aan bod komen. Bovendien onderstrepen de bevindingen het potentieel van digitale technologieën voor het bevorderen van welzijn en veerkracht onder oudere volwassenen in buitengewone omstandigheden, zoals na een ramp.

Referenties

Buffel, T. (2018). Oudere coresearchers die leeftijdsvriendelijke gemeenschappen onderzoeken: An "insider" perspective on the benefits and challenges of peer-research. *The Gerontologist*, 59(3), 538-548. <https://doi.org/10.1093/geront/gnx216>

Cheng, H., Lyu, K., Li, J., & Shiu, H. (2021). Bridging the digital divide for rural older adults by family intergenerational learning: a classroom case in a rural primary school in china. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(1), 371. <https://doi.org/10.3390/ijerph19010371>

Gümüş, M. M., & Kukul, V. (2023). Het ontwikkelen van een digitale competentieschaal voor leraren: validiteits- en betrouwbaarheidsonderzoek. *Onderwijs en informatietechnologieën*, 28(3), 2747-2765.

Kosovich, J. J., Hulleman, C. S., Barron, K. E., & Getty, S. (2015). Een praktische maat voor motivatie van leerlingen: Het vaststellen van validiteitsbewijs voor de verwachting-waardekosten schaal op de middelbare school. *The Journal of Early Adolescence*, 35(5-6), 790-816.

Lee, O., & Kim, D. (2018). Bridging the Digital Divide for Older Adults via Intergenerational Mentor-Up. *Research on Social Work Practice*, 29, 786 - 795. <https://doi.org/10.1177/1049731518810798>

Xie, B., Charness, N., Fingerman, K., Kaye, J., Kim, M. T., & Khurshid, A. (2020). Wanneer digitaal gaan een noodzaak wordt: Zorgen voor de behoeften van oudere volwassenen aan informatie, diensten en sociale inclusie tijdens COVID-19. *Tijdschrift voor veroudering en sociaal beleid*, 32(4-5), 460-470. <https://doi.org/10.1080/08959420.2020.1771237>

Inleiding tot het onderzoek van het 3D Virtual and Digital Realities Research Laboratory

Cecilia Sik-Lanyi, Hongaars onderzoeksnetwerk, Universiteit van Pannonië, Veszprem, Hongarije

Onderzoekslaboratorium 3D virtuele en digitale realiteiten

Het laboratorium onderzoekt de IT-evoluties van 3D virtuele en digitale omgevingen en voert engineering- en wetenschappelijke activiteiten uit die nodig zijn voor de ontwikkeling ervan. Het laboratorium onderzoekt nieuwe menselijke en kunstmatige intelligente-ondersteunde cognitieve vaardigheden die verschijnen in de virtuele ruimte. Het laboratorium kan 3D virtuele werelden, e-learning en speciale gebruikersomgevingen ontwikkelen, waarin de efficiëntie van de gebruikers aanzienlijk hoger is dan op traditionele, gebruikelijke digitale interfaces op basis van vensters. Verder beveelt het laboratorium ook toepassingen voor de gezondheidszorg aan, bijvoorbeeld ter ondersteuning van revalidatieprocessen.

De voorganger van het laboratorium was het onderzoekslaboratorium "Virtual Environments and Colour Science" en daarna het onderzoekslaboratorium "Virtual Environments and Applied Multimedia". Het laboratorium zet zijn werk voort met behoud van de tradities, wetenschappelijke cultuur en onderzoeksgebieden van het vorige laboratorium. Het onderzoekslaboratorium houdt zich ook bezig met de juiste verwerking en toepassing van beeldinformatie vanuit een visueel-fysiologisch en visueel-psychologisch oogpunt. Hiertoe wordt onderzoek gedaan naar de optimale weergave van visuele informatie in virtuele omgevingen.

Leden van het onderzoekslaboratorium

Prof. Cecília Sik-Lanyi, D.Sc., hoogleraar

Prof. Peter Baranyi, D.Sc., professor

Dr. habil Mihálykóné Dr. Orbán Éva, Ph.D., universitair hoofddocent

Dr. Tibor Guzsvinecz, Ph.D., universitair hoofddocent

Szabó Patrícia, promovendus

Jinat Ara, promovendus

Hanan Mohamed Namrouti, promovendus

Mochammad Hannats Hanafi Ichsan, promovendus

Internationale partners

Prof. David Brown, Nottingham Trent University, Onderzoekscentrum voor informatica en informatica, Onderzoeksgroep interactieve systemen, Nottingham, VK

Prof. Geraldine Leader, Nationale Universiteit van Ierland, Galway Iers centrum voor onderzoek naar autisme en neurologische ontwikkeling, Galway, Ierland

Prof. Ilona Heldal, Hogeschool voor Toegepaste Wetenschappen West-Noorwegen, Bergen, Noorwegen

Dr. hab. Nils Haneklaus, Donau-Universität Krems, Krems, Oostenrijk

Dr. Renáta Cserjési, universitair hoofddocent, ELTE, onderzoekslaboratorium E-MIND, Boedapest, Hongarije

Dr. Zeynep Şahin Timar, Karadeniz Teknik Universitesi Kanuni Kampusu, Trabzon, Türkiye

Dr. Mostafa Abdallah Abbas Atwa Elgendy, Benha Universiteit, Kairo, Egypte

Methoden

Bij het ontwikkelen van nieuwe software, bijvoorbeeld serious games voor revalidatie of het ontwikkelen van vaardigheden, maken we altijd gebruik van participatief ontwerp. Participatief ontwerp bij softwareontwikkeling is een aanpak waarbij alle belanghebbenden actief worden betrokken bij het ontwerpproces om ervoor te zorgen dat het resultaat aan hun behoeften voldoet en bruikbaar is. Dat wil zeggen dat we onze toekomstige gebruikers en bijvoorbeeld verzorgers, therapeuten, speciale leerkrachten, enz. altijd naar hun behoeften vragen. Bovendien worden er veel tests uitgevoerd tijdens het ontwikkelingsproces totdat het product wordt uitgebracht. We voeren gebruikerstests uit om bruikbaarheidsproblemen te identificeren en suggesties voor verbetering te verzamelen. Door samenwerking en gedeelde besluitvorming, gebruikmakend van de kennis, vaardigheden en perspectieven van verschillende deelnemers, creëren we effectievere en gebruiksvriendelijkere softwareoplossingen. Dit resulteert in software die gemakkelijker te gebruiken is en voldoet aan de werkelijke behoeften en voorkeuren van gebruikers.

Over het laboratorium:

Het laboratorium nam deel aan 9 internationale consortia ondersteund door de EU, leidde 8 bilaterale projecten en nam deel aan 5 COST-acties in de afgelopen 20 jaar. Het laboratorium organiseerde ook vele internationale conferenties.

Geselecteerde internationale projecten

- Onderzoek in Design for All: "Design for All for eInclusion" Binnen het project is nieuw materiaal gemaakt over ondersteunende technologieën en toegankelijke ontwerpen en publicaties.
- Ontwikkeling van internationaal geaccepteerd lesmateriaal van 60 studiepunten over "Toegankelijk webdesign".
- Het ontwerpen van ondersteunende programma's voor de ondersteuning van werk en individueel leven voor jongeren met leerproblemen en verstandelijke beperkingen
 - o Project "Game On Extra Time": UK/08/LLP-LdV/TOI/163_181
 - o Project "Intelligente Serious Games voor Sociale en Cognitieve Competentie": 2015-TR01-KA201-022247
 - o TD COST Actie TD1309 - "Spelen voor kinderen met een handicap".
- Het ontwerpen van op virtuele realiteit gebaseerde games voor de revalidatie van patiënten met een beroerte
 - o "Telemedicine-systeem dat patiënten met een beroerte in staat stelt terug te vechten", samenwerkingsproject voor informatie- en communicatietechnologieën: 288692 (EU FP7-ICT-2011-7)
- Hulptechnologieën ontwikkelen en toepassen
 - o COST-actie CA19104, Bevordering van sociale insluiting door middel van technologie en empowerment
 - o COST-actie CA19142, Leidend platform voor Europese burgers, industrieën, academische wereld en beleidsmakers op het gebied van toegankelijkheid van media (LEAD_ME)
 - o COST-actie CA22167, Participatieve benaderingen van ouderen (PAAR-net)
- Ontwikkeling van een onderhandelings simulatiespel ter ondersteuning van het onderwijs
 - o "Game On! Opportunities for Serious Games Development in Children's Health, Environmental Education & Language Learning" project (Hongaars-Oostenrijks Bilateraal Wetenschap en Onderzoek 2021-1.2.4-TÉT-2021-00007)

Bevindingen

Gebaseerd op onze decennialange ervaring met het ontwikkelen van games, zijn sommige bevindingen waar een ontwikkelaar niet eens aan zou denken tot hij ermee te maken kreeg. Gameontwikkelaars zijn goede IT-ingenieurs, niet alleen omdat ze goed kunnen

programmeren, maar ook omdat ze rekening kunnen houden met menselijke vaardigheden bij het ontwerpen van een software/game. Bovendien worden IT-ingenieurs echt goede gameontwikkelaars als ze ervaring opdoen in het ontwerpen voor gebruikers met verschillende behoeften. De complexiteit wordt nog groter als er ook speciale aandacht moet worden besteed aan een mogelijke handicap van de toekomstige gebruiker. Wat we hebben geleerd tijdens het softwareontwikkelingsproces van de bovengenoemde projecten, zorg voor

- Ecologische geldigheid,
- Culturele verschillen,
- Verschillen tussen de ideeën en behoeften van patiënten en therapeuten en die van de ontwikkelaar,
- Focus op de behoeften van de gebruiker!

Maar de belangrijkste is "Nihil de nobis, sine nobis" (Latijnse slogan), "Niets over ons zonder ons"!

Bibliografie:

Ara, J.; Sik-Lanyi, C.; Kelemen, A. Accessibility engineering in web evaluation process: a systematic literature review. Universele toegang in de informatiemaatschappij. 2023, <https://doi.org/10.1007/s10209-023-00967-2>

Szabó, P., Ara, J., Halmosi, B., Sik-Lanyi, C. Technologieën ontworpen om mensen met cognitieve beperkingen te helpen. Duurzaamheid 2023, 15(18), 13490; <https://doi.org/10.3390/su151813490>

Guzsvinecz, T., Orbán-Mihálykó, É., Perge, E., Sik-Lanyi, C. The effect of Engineering Education on Spatial Ability, in Virtual Environments. Acta Polytechnica Hungarica, 2023, 20(5):11-30. http://acta.uni-obuda.hu/Guzsvinecz_OrbanMihalyko_Perge_SikLanyi_134.pdf

Guzsvinecz, T.; Orbán-Mihálykó, É.; Sik-Lanyi, C.; Perge, E. Onderzoek naar de voltooiingstijden van ruimtelijke capaciteitstests in virtuele realiteit met behulp van een desktopscherm en de Gear VR. Virtual Reality. 2022; 26, pp. 601-614. DOI WoS Scopus

Guzsvinecz, T.; Sik-Lanyi, C.; Orban-Mihalyko, E.; Perge, E. The Influence of Display Parameters and Display Devices over Spatial Ability Test Answers in Virtual Reality Environments. Toegepaste wetenschappen, 2020,10(2), 526; <https://doi.org/10.3390/app10020526>

Sik-Lanyi, C.; Orbán-Mihálykó, É. Toegankelijkheidstests van Europese gezondheidsgerelateerde websites. Arabian Journal for Science and Engineering, 2019, 44(11):9171-9190 <https://doi.org/10.1007/s13369-019-04017-z>

Sik-Lanyi, C.; Szucs, V.; Hirschler, R. Coloured shadows-Why they can be photographed, Color Res Appl. 2019; 44(6): 859-874, online gepubliceerd: 9 augustus 2019 <https://doi.org/10.1002/col.22420>

Herrero MT, Reynaldos B, López-Arce N, Gonzalez-Cuello AM, Fernández-Villalba E, Klinische & Experimentele Neurowetenschappen (NiCE). Instituut voor Verouderingsonderzoek. School voor Geneeskunde. Universiteit van Murcia. Murcia, Spanje

Verbetering van de levenskwaliteit van ouderen door middel van een participatieve aanpak, vroegtijdige opsporing en tracering van problemen

Samenvatting:

In dit artikel wordt een nieuwe benadering voorgesteld om het leven van oudere volwassenen te verbeteren met behulp van een robotplatform genaamd Juno+. Het stelt dat traditionele methoden vaak de positieve aspecten van het leven van een oudere volwassene over het hoofd zien en stelt een meer waarderende benadering voor gebaseerd op het concept van PAAR (Participatory and Appreciative Action and Reflection), waarbij verschillende leeftijdsgerelateerde problemen worden geanalyseerd die een robotplatform moet aanpakken, waaronder eenzaamheid, emotionele problemen, communicatieproblemen, gehoorverlies en cognitieve beperkingen. Ons robotplatform wordt momenteel getest in een verpleeghuis. Er komt een grootschaliger onderzoek om de effectiviteit van het platform te evalueren en om ervoor te zorgen dat het rekening houdt met de verschillende behoeften van de gebruikers om problemen in het dagelijks leven vroegtijdig op te sporen en te volgen.

Verbetering van de levenskwaliteit van oudere volwassenen

Het is essentieel om na te denken over de democratisering van de reflectieve praktijk door rekening te houden met participatieve en waarderende actie en reflectie (PAAR) (1). Dit concept heeft als doel te verkennen, het potentieel ervan om de werkpraktijken en het leven van mensen te bevorderen en te verbeteren, zowel in specifieke als gemeenschappelijke contexten. Er zijn vier strategische "wendingen" nodig om PAAR toe te passen: waarderende, empowerende, ethische en participerende dimensies.

Dan is het verplicht om zowel rekening te houden met de perceptie van individuen van hun eigen gezondheid als met de verschillende interventie- en behandelingsprocessen. Daarom nemen we in onze interventies PROM's en PREM's op, maar eerst concrete interviews om de voorkeuren en behoeften van elke persoon te kennen. PROM's zijn beoordelingsinstrumenten die de perceptie van de patiënt meten over zijn/haar gezondheidstoestand en levenskwaliteit, welzijn, symptomen, vaardigheden of mate van autonomie. Aan de andere kant verzamelen PREMs informatie over de ontvangen zorg, waarbij de nadruk ligt op de menselijkheid van de

zorg, zoals empathie, waardigheid, respect, begrip of persoonlijke zorg, vanuit het oogpunt van de patiënt.

Naarmate de jaren verstrijken, verandert de levenskwaliteit van oudere volwassenen door verschillende factoren en omstandigheden, zoals eenzaamheid, emotionele problemen, communicatie, gehoorverlies, cognitieve achteruitgang of een verhoogd risico op vallen. Daarom zou ons robotplatform al deze aspecten kunnen verlichten, vroegtijdig detecteren en volgen.

Eenzaamheid

Mensen leven veel langer dan een paar decennia geleden, en deze levensverwachting is hoger bij vrouwen dan bij mannen. De angst om alleen te zijn is een van de meest wijdverspreide natuurlijke emoties bij mensen. Eenzaamheid is een complex probleem dat een multisectoraal antwoord vereist, en het is essentieel om het bewustzijn te vergroten en maatregelen te implementeren om het te bestrijden. De gevolgen kunnen ernstig zijn, zoals depressie, angst, cognitieve achteruitgang, verzwakking van het immuunsysteem en een verhoogd risico op chronische ziekten (2).

Emotionele problemen

Oudere volwassenen hebben te maken met een reeks emotionele problemen die hun welzijn aanzienlijk kunnen beïnvloeden. Hieronder vallen depressie, angst, gevoelens van isolatie en gebrek aan sociale binding, stress en rouw na het verlies van dierbaren. Deze problemen zijn behandelbaar en met de juiste diagnose en behandeling kunnen de meeste oudere volwassenen hun stemming en daarmee hun levenskwaliteit verbeteren. Het optreden van emotionele problemen bij oudere volwassenen wordt beïnvloed door verschillende factoren zoals leeftijd, geslacht, gezondheidstoestand, mate van sociaal isolement of persoonlijke voorgeschiedenis.

Communicatie

Oudere volwassenen hebben meer moeite met communiceren met andere mensen en natuurlijk ook met artsen. Door problemen met horen, zien, mobiliteit en geheugen is het moeilijk om op de juiste manier te communiceren. Hoewel praten met een oudere een langzamer proces kan zijn, moeten we geduldig zijn en ervoor zorgen dat ze zich begeleid voelen. Nieuwe technologieën die gebruik maken van telegeneeskunde en elektronische apparaten zijn in technologisch opzicht steeds problematischer voor immigranten. Als ze echter op de juiste manier worden aangepast, kunnen ze een goed hulpmiddel zijn om ouderen te leren communiceren, en er kunnen robotplatforms worden ontwikkeld om problemen vroeg op te sporen, zodat op tijd kan ingrijpen.

Gehoorproblemen (Tinnitus)

Tinnitus is een chronische gehoorstoornis die steeds vaker voorkomt met het ouder worden (3). Tinnitus kan worden gedefinieerd als de perceptie van een geluid dat niet wordt

gegenereerd door een externe bron van het lichaam. Het kan worden waargenomen als fluiten, sissen, rinkelen en andere soorten geluiden (4). Gepersonaliseerde geluidstherapie kan dienen als afleiding van tinnitus en een gevoel van ontspanning geven door het geluid dat door tinnitus wordt geproduceerd te maskeren (5-6).

Initiële cognitieve stoornis

Initiële cognitieve stoornissen worden gekenmerkt door verminderde emoties en prosodie (7). De technologieën die momenteel beschikbaar zijn, stellen ons in staat om niet-invasieve analyses uit te voeren. Deze technologieën maken het mogelijk om de emotionele toestand van een persoon te analyseren via gezichtsuitdrukking en stem (8-10). Door kenmerken te extraheren kunnen we dus een model trainen waarmee we de emotionele toestand van een persoon kunnen herkennen aan de hand van gezichtsuitdrukkingen of de stem.

Robot platforms

De Juno-robot is een prototype van een ondersteunende robot die helpt op het gebied van valpreventie voor oudere volwassenen en hen ook in staat stelt cognitieve stimulatieoefeningen uit te voeren om hun fysieke en emotionele gezondheid te verbeteren. Juno kan gemakkelijk worden geïntegreerd in het meubilair in het eigen huis of in het verpleeghuis. Het kan op afstand worden bediend of naar een locatie worden gestuurd en zodra de doelpositie is bereikt, interageert het met de gebruiker. Daarnaast wordt er een apparaat ontworpen om medische professionals te helpen bij het telematisch beoordelen van het risico op vallen. Dit apparaat zal worden verbonden met een cloudapplicatie waarmee professionals hun diagnostische capaciteit op afstand kunnen verbeteren, zodat het aantal bewaakte gebruikers-patiënten kan worden verhoogd zonder dat de verleende zorg afneemt.

Vallen

Een van de belangrijkste oorzaken van letsel en overlijden bij oudere volwassenen is vallen. Naarmate de jaren verstrijken, neemt het risico op vallen toe; dit risico is groter bij vrouwen dan bij mannen. Verschillende chronische ziekten zoals osteoporose, artritis of evenwichtsproblemen, depressie, angst, dementie of het gebruik van bepaalde kalmerende of rustgevendende medicijnen zijn factoren die het risico op vallen verhogen. Tijdens de ontwikkeling van het proof of concept zal een trainingsdataset worden gegenereerd om een model te trainen dat het risico op vallen bij ouderen kan voorspellen. Het zal worden geëvalueerd door gezondheidswerkers en therapeuten om de voorspellende capaciteit te verbeteren en zal worden geïntegreerd in het product dat op de markt zal worden gebracht.

Het proof of concept voor 2024 is erop gericht om het apparaat in verschillende instellingen te installeren, zodat een representatief aantal gebruikers toegang heeft tot het apparaat, waarbij ook rekening wordt gehouden met intersectionaliteitsaspecten. Neurometrische gegevens die worden verzameld door apparaten zoals Emotiv of Mindtooth worden ook geïntegreerd tijdens het uitvoeren van cognitieve stimulatietaken, waardoor we het niveau van emotie, mentale werkbelasting, vermoeidheid of aandacht van een persoon kennen

tijdens het uitvoeren van de oefeningen. In de toekomst zou het ideaal zijn om een volledig gepersonaliseerd platform te hebben dat vroegtijdige tekenen van cognitieve stoornissen kan detecteren door informatie van gezichtsherkenning, prosodie, gehoorstoornissen en valrisico te integreren, zodat familieleden, verwanten, artsen en gezondheidswerkers gewaarschuwd kunnen worden.

Referenties

1. Ghaye T, Melander-Wikman A, Kisare M, Chambers P, Bergmark U, Kostenius C, et al. Participatory and appreciative action and reflection (PAAR) - democratizing reflective practices. *Reflectieve praktijk*. 1 de noviembre de 2008;9(4):361-97.
2. Ong AD, Uchino BN, Wethington E. Loneliness and Health in Older Adults: A Mini-Review and Synthesis. *Gerontology*. 2016;62(4):443-9.
3. Jafari Z, Kolb BE, Mohajerani MH. Leeftijdsgerelateerd gehoorverlies en tinnitus, risico op dementie en uitkomsten van auditieve versterking. *Ageing Res Rev*. diciembre de 2019;56:100963.
4. Han BI, Lee HW, Kim TY, Lim JS, Shin KS. Tinnitus: Kenmerken, oorzaken, mechanismen en behandelingen. *J Clin Neurol*. 1 de marzo de 2009;5(1):11-9.
5. Wang J, Ding J, Song J, Hu L, Cong N, Han Z. A Prospective Study of the Effect of Tinnitus Sound Matching Degree on the Efficacy of Customized Sound Therapy in Patients with Chronic Tinnitus. *ORL*. 3 de septiembre de 2021;84(3):229-37.
6. Mahboubi H, Haidar YM, Kiumehr S, Ziai K, Djalilian HR. Customized Versus Noncustomized Sound Therapy for Treatment of Tinnitus: A Randomized Crossover Clinical Trial. *Ann Otol Rhinol Laryngol*. octubre de 2017;126(10):681-7.
7. Ang J, Dhillon R, Krupski A, Shriberg E, Stolcke A. Prosody-based automatic detection of annoyance and frustration in human-computer dialog. En 2002 [citado 14 de mayo de 2024]. p. 2037-40. Beschikbaar op: https://www.isca-archive.org/icslp_2002/ang02_icslp.html
8. Akçay MB, Oğuz K. Herkenning van gesproken emoties: Emotiemodellen, databases, kenmerken, voorbewerkingsmethoden, ondersteunende modaliteiten en classificeerders. *Spraakcommunicatie*. 1 de enero de 2020;116:56-76.
9. Bianco S, Celona L, Ciocca G, Marelli D, Napoletano P, Yu S, et al. A Smart Mirror for Emotion Monitoring in Home Environments. *Sensoren*. 9 de noviembre de 2021;21(22):7453.
10. El Ayadi M, Kamel MS, Karray F. Overzicht van spraaken emotieherkenning: Functies, classificatieschema's en databases. *Patroonherkenning*. 1 de marzo de 2011;44(3):572-87.

Krzysztof Klincewicz, Centrum voor Maatschappelijk Verantwoorde Innovaties, Faculteit Management, Universiteit van Warschau, Polen

Deelname van oudere volwassenen aan co-creatie van producten - ontdekking van behoeften en conatieve empowerment

Belangrijkste onderzoeksvraag:

Het onderzoek heeft als doel ons begrip te vergroten van hoe de ervaring van participatief onderzoek veranderingen teweegbrengt in het dagelijks leven van deelnemers - oudere volwassenen. Dit lijkt een inspirerend onderzoekspad voor onderzoekers, vooral in de context van innovaties en technologieën. Hoewel er veel bewijs is waarom mensen deelnemen aan participatieve studies en deze voortzetten (zie bijvoorbeeld het literatuuroverzicht in: Klincewicz et al., 2024b), moeten we nog steeds beter begrijpen hoe verschillende participatieve benaderingen het leven van deelnemende individuen, waaronder oudere volwassenen, veranderen.

Het onderzoek profiteert van een unieke onderzoeksomgeving: EIT Food RIS Consumer Engagement Labs, een project gefinancierd door het Europees Instituut voor Innovatie en Technologie op basis van Horizon 2020 en Horizon Europe programma's en gecoördineerd door de Universiteit van Warschau. Het project implementeert participatieve benaderingen door middel van co-creatie met de consument: het tot stand brengen van een dialoog tussen consumenten en producenten, waardoor ze gezamenlijk nieuwe, voorheen onbekende producten kunnen ontwerpen die voldoen aan de behoeften van de consument. In 2019-2023 is het project geïmplementeerd in 19 landen met de deelname van 106 consumentengroepen en 55 bedrijven, wat heeft geresulteerd in 30 in co-creatie ontwikkelde producten die beschikbaar zijn op de markt. In de projectfasen van 2019-2021 waren alle deelnemende consumenten oudere volwassenen en daarom bood het project mogelijkheden voor het verzamelen van rijke inzichten over de voedselgerelateerde behoeften van oudere consumenten, maar ook over de mogelijkheden en beperkingen van participatieve benaderingen waarbij deze groep burgers betrokken is (zie ook de bespreking van co-creatie met oudere volwassenen in: Klincewicz et al., 2024a).

Consumer Engagement Labs kende een belangrijke rol toe aan oudere volwassenen als mede-ontwerpers van alledaagse producten, waaronder voedsel en verpakkingen. De deelnemers waren "doorsnee consumenten", zonder specialistische kennis of achtergrondopleiding, die hun creatieve potentieel ontplooiden om samen innovatieve producten te ontwerpen die aan hun behoeften voldeden, beter waren dan de huidige beschikbare opties en aantrekkelijk waren voor producentenbedrijven. Het project is gebaseerd op een unieke methodologie, ontwikkeld door de Universiteit van Warschau, die bij elk nieuw creatief proces en bij elke consumentengroep wordt toegepast. De co-creatieprocessen worden georkestreerd in de vorm van proeftuinen, door middel van terugkerende bijeenkomsten, stapsgewijze processen voor het ontdekken van de behoeften van de deelnemers en het uitvoeren van creatieve taken

die eindigen met het formuleren van nieuwe productvoorstellen, die vervolgens worden geanalyseerd door bedrijven, gescreend op commerciële aantrekkelijkheid en ontwikkeld voor de consumentenmarkt.

De deelname van oudere volwassenen hielp hun latente behoeften bloot te leggen. Een belangrijk aspect van de methodologie is het gebruik van projectie: oudere volwassenen waren in staat om hun angsten en zorgen over bestaande producten, die soms gênant kunnen zijn (bijv. zorgen over ongemakken bij de spijsvertering of kauwproblemen), gemakkelijk te communiceren terwijl ze de situatie van een persona bespraken (een geïdealiseerde consument met representatieve kenmerken van een geselecteerde maatschappelijke groep) in plaats van echte individuen. De methodologie omvat ook verschillende technieken die interacties in de externe omgeving stimuleren, waaronder: analyses van producten die in het eigen huishouden/keuken worden bewaard met de frequentie van hun aankopen en gebruik, bezoeken aan kruidenierswinkels om het huidige aanbod in een bepaalde productcategorie te controleren, evenals intensieve discussies met medesamenstellers en vrienden.

Voor participatieve studies zijn de ervaringen na deelname en de bredere gevolgen voor persoonlijke levens niet uitgebreid onderzocht, voornamelijk vanwege de beperkingen van het onderzoeksdesign: de noodzaak om na een bepaalde periode terug te keren naar de deelnemers om observaties of zelfgerapporteerde veranderingen te verzamelen. Co-creatie in de vorm van proeftuinen lijkt een zeer relevante context voor het traceren van de levensveranderende gevolgen, omdat de deelname intensief is, verspreid over meerdere dagen en tastbare, nieuwe resultaten oplevert.

Methoden:

De studie analyseerde de ervaringen van deelnemers aan 14 Labs-processen met 42 consumententeams in 14 landen, gebaseerd op participatieve processen die in 2019-2020 in 14 Europese landen werden geïmplementeerd. In 2021 werden oudere volwassenen, die deelnamen aan de Labs die 2-12 maanden eerder waren georganiseerd, uitgenodigd om deel te nemen aan focusgroepinterviews. Dit werd aangevuld met individuele interviews met 42 facilitatoren van de Labs en 12 individuele interviews met oudere volwassenen-Labs deelnemers, gericht op het verder onderzoeken van deze inzichten. Het uitgebreide kwalitatieve materiaal werd opgenomen, getranscribeerd, vertaald en gecodeerd door middel van axiale en in-vivo codering.

Bevindingen:

De ervaring van participatie resulteert in empowerment van deelnemers, wat geïnterpreteerd kan worden door de bril van het driedelige construct van cognitieve, affectieve en conatieve empowerment (Harrison & Waite, 2015; Hilgard, 1980):

- cognitieve empowerment: leren, verwerven van nieuwe kennis, zelfbewustzijn en beter begrip als gevolgen van deelname,

- affectieve empowerment: emotionele uitkomsten en houdingen ten opzichte van producten of bedrijven, maar ook versterkte zelfeffectiviteit van deelnemers (toegenomen vertrouwen in eigen kunnen en creatief potentieel),
- conative empowerment: resulterend in proactief, doelgericht en doelgericht handelen (bevoegd zijn om op nieuwe of betere manieren te handelen) (Warde, 2014), gekoppeld aan individuele agency en autonomie in het creatieve proces.

De conative empowerment omvat verschillende gevolgen voor het dagelijks leven, die kunnen worden samengevat als drie belangrijke richtingen voor verandering:

- 1) "Ik heb een stem als expert in de zaken van mijn eigen leven" - met post-deelname resultaten zoals: toegenomen interesse in productingrediënten, houdbaarheidsdata, etiketten of verpakkingen, meer aandacht bij het winkelen, veranderingen in de planning voor voedsel, keuze van winkels of merken
- 2) "Ik ben een gezondere consument" - veranderingen in de planning of samenstelling van maaltijden (frequentie en timing van maaltijden, eliminatie of verhoogde consumptie van specifieke producten), verbeterde diversiteit van geconsumeerde voedingsmiddelen, gebruik van nieuwe recepten en voedzame producten (interessant is dat de opvattingen van de deelnemers niet altijd overeenkwamen met de algemeen aanvaarde voedingsnormen, aangezien sommige deelnemers meer vertrouwen hadden gekregen in hun eigen expertise die ze tijdens het laboratoriumproces hadden opgebouwd en daarnaar handelden, maar hun kennis was niet noodzakelijkerwijs verifieerbaar)
- 3) "Ik leef een beter leven" - de ervaring van teamwerk en creatieve taken zorgde ervoor dat sommige deelnemers hun dagelijkse gewoonten herbekeken, wat hen motiveerde om maaltijden te vieren en aandacht te besteden aan de esthetiek van eten, of om maaltijden te beschouwen als een praktijk van "zelfgeschenken".

Bibliografie:

Harrison, T. & Waite, K. (2015) Impact van coproductie op consumentenperceptie van empowerment. *The Service Industries Journal*, 35(10), 502-520.

Hilgard, E.R. (1980) De trilogie van de geest: Cognitie, affectie en conatie. *Tijdschrift voor de Geschiedenis van de Gedragwetenschappen*, 16(2), 107-117.

Klincewicz, K., Dębska, K., Król, K., Skupiński, M. & Zatorska, M. (2024a) Uitdagingen en kansen van nieuwe productco-creatie met oudere consumenten. In: A. Urbaniak, A. Wanka (Eds.), *Routledge International Handbook of Participatory Approaches in Ageing Research* (pp. 158-171), Routledge.

Klincewicz, K., Jacobsen, L., Dębska, K., Gazdecki, M., Goryńska-Goldmann, E., Król, K., Lähteenmäki, L., Wielicka-Regulska, A. & Zatorska, M. (2024b) Evolutie van motivatie in co-creatie: Recruit, retain and complete in a project on new food product co-creation, *Creativity and Innovation Management*, 1-26.

Warde, A. (2014) Na de smaak: Cultuur, consumptie en theorieën over de praktijk. Tijdschrift voor Consumentencultuur, 14(3), 279-303.

Arlind Reuter, PhD Lund University, Zweden

Duurzaamheid van participatieve benaderingen in verouderingsonderzoek: de Later Life Audio and Radio Cooperative

De bloei van gemeenschappen is een centrale doelstelling in participatief actieonderzoek (Kendon et al., 2007). Daarom is het van essentieel belang om na te denken over de duurzaamheid van participatief actieonderzoek na afloop van het onderzoeksproject, zodat de impact op de lange termijn kan worden vastgesteld en langdurige veranderingen in gemeenschappen kunnen worden gecreëerd. Deze presentatie als onderdeel van het symposium van de technologie- en innovatiewerkgroep gebruikte het voorbeeld van de Later Life Audio and Radio Cooperative om te laten zien hoe een participatieve methodologie het eigenaarschap van een gemeenschap voor participatief onderzoek ondersteunde (Reuter & Scharf, 2023).

Het hoofddoel van dit onderzoeksproject was om te onderzoeken hoe de burgerparticipatie van oudere volwassenen kan worden ondersteund door het creëren van digitale audio-inhoud. Ondanks een groeiend aantal ouderen dat actief online actief is, worden ouderen nog steeds over het hoofd gezien als actieve contentmakers (Waycott et al., 2013). Zelfs bij de ontwikkeling van nieuwe sociale media wordt vaak prioriteit gegeven aan toegankelijkheidsfuncties om oudere gebruikers in staat te stellen door anderen geproduceerde inhoud te bekijken in plaats van eigen producties te maken en te delen (Waycott et al., 2013). Het gebrek aan stemmen van ouderen in digitale ruimten wordt vaak versterkt door de manier waarop oudere volwassenen vaak verkeerd worden voorgesteld in het discours van de reguliere media (Ayalon et al., 2021). Ageïsme, of de discriminatie van mensen op basis van hun chronologische leeftijd, is een vast onderdeel geworden van digitale platforms, die ontwerp- of algoritmische mechanismen kunnen bevatten die ouderen strategisch deprioriteren, negeren of uitsluiten (Rosales & Fernández-Ardèvol, 2020).

Methoden

Met behulp van participatief actieonderzoek hebben we in de loop van vier jaar samengewerkt met oudere volwassenen in het Verenigd Koninkrijk die hun eigen radioshows maken. De presentatie belichtte specifiek het opzetten van een Radio Festival als een unieke en meeslepende methodologie die een platform bood voor oudere radiomakers in het Verenigd Koninkrijk om met elkaar in contact te komen. Deelnemers aan het radiofestival waren oudere audio- en radiomakers, leeftijdsinclusieve radiostations, organisaties uit de derde sector die zich bezighouden met vergrijzing en onderzoekers op het gebied van community radio en vergrijzing. Het radiofestival vertegenwoordigt een soort

methodologische bricolage, waarbij gegevens op organische manieren werden verzameld om een dataset te creëren die een dieper inzicht geeft in de ervaringen van makers van oudere inhoud. Een fundamenteel doel van methodologische bricolage is het zoeken naar begrip in plaats van het eisen van algemeen generaliseerbare gegevens (Holstein & Minkler, 2007). Het gebruik van gecontextualiseerde methoden en het nemen van methodologische risico's als onderdeel van deze aanpak kan sociale verandering ondersteunen (Holstein & Minkler, 2007), wat een integraal doel was van het Radio Festival. In de loop van twee dagen hielden we ons bezig met een verscheidenheid aan activiteiten, zoals live uitzendingen die bijdroegen aan de ontwikkeling van vaardigheden, discussies om het belang te begrijpen van het creëren van inhoud voor succesvolle burgerparticipatie, en creatieve workshops die ons in staat stelden om nieuwe strategieën te ontwikkelen. Tijdens de workshops en discussies spraken de deelnemers de ambitie uit om meer permanent met elkaar in contact te komen en een Brits netwerk op te zetten van makers van oudere inhoud en leeftijdsinclusieve radiostations die als doel hebben om leeftijdsgebonden verhalen in de reguliere media uit te dagen door op gesprekken gebaseerde inhoud te bieden die door oudere volwassenen is gemaakt.

Het idee om een duurzaam netwerk te vormen werd in de loop van het volgende jaar verder ontwikkeld. De deelnemers werkten samen aan de oprichting van de Later Life Audio and Radio Cooperative (laterlifeaudioradio.org) op basis van een coöperatieve bestuursstructuur. De doelen van de coöperatie zijn

Positieve visies op ouderdom en ouder worden bevorderen en negatieve visies op ouderdom en ouder worden bestrijden door op gesprekken gebaseerde audio- en radio-inhoud te bieden die door diverse groepen oudere volwassenen is gemaakt.

-De zichtbaarheid van door oudere volwassenen gemaakte inhoud in de media verbeteren en de uitbreiding van radioprogramma's over ouder worden en relaties tussen de generaties aanmoedigen.

-Oudere volwassenen betrekken bij uitzendingen, de ontwikkeling van vaardigheden vergemakkelijken en gemeenschappen opbouwen door discussies over een breed scala aan onderwerpen mogelijk te maken.

In het algemeen leidde het samenbrengen van makers van radio-inhoud voor oudere gemeenschappen tijdens het radiofestival tot het ontstaan van een grotere en duurzamere gemeenschap in de vorm van een coöperatieve organisatie. De reis naar een coöperatie werd gekenmerkt door een reeks cycli van participatief actieonderzoek, beginnend met een radiofestival voor oudere volwassenen en leidend tot een organisatievorm die in staat is met succes te pleiten voor het versterken van het digitale burgerschap van oudere volwassenen in de omroep. Het project vertegenwoordigt een innovatieve aanpak, waarbij de rol van de participerende actieonderzoeker bestond uit het faciliteren van het creëren van een gemeenschap, die nu door de oudere volwassenen zelf wordt aangestuurd. Belang hechten aan het stimuleren van een gemeenschap door middel van participatief actieonderzoek naar

technologie kan de duurzaamheid van onderzoeksprojecten na afloop van de financieringsperiode ondersteunen.

Bibliografie

Ayalon, L., Chasteen, A., Diehl, M., Levy, B., Neupert, S.D., Rothermund, K., Tesch-Römer, C. & Wahl, H.W. (2021) Ouder worden in tijden van de COVID-19 pandemie: Avoiding Ageism and Fostering Intergenerational Solidarity. *Tijdschriften voor Gerontologie: Serie B.* 76 (2), 1-4.

Holstein, M.B. & Minkler, M. (2007) Kritische gerontologie: Reflecties voor de 21e eeuw. *Kritische perspectieven op verouderende samenlevingen.* 13-26.

Kindon, S., Pain, R. & Kesby, M. (2007) Participatieve actie onderzoeksbenaderingen en -methoden: Mensen, participatie en plaats verbinden. Vol. 22. Routledge.

Reuter, A. & Scharf, T. (2023) 'The Later Life Audio and Radio Cooperative: Creating sustainable communities from participatory action research', in Anna Urbaniak & Anna Wanka (eds.) *Routledge International Handbook of Participatory Approaches in Ageing Research.* [Online]. pp. 262-272.

Rosales, A. & Fernández-Ardèvol, M. (2020) Ageism in the era of digital platforms. *Convergentie: Het internationale tijdschrift voor onderzoek naar nieuwe mediatechnologieën.* 26 (5-6), 1074-1087.

Waycott, J., Vetere, F., Pedell, S., Kulik, L., Ozanne, E., Gruner, A. & Downs, J. (2013) Oudere volwassenen als producenten van digitale inhoud. *Proceedings van de SIGCHI-conferentie over menselijke factoren in computersystemen - CHI '13.* 39-48.

Alexander Bajwa Kucharski, M.A. Instituut voor Arbeid en Technologie, Duitsland

Participatief ontwerp in gerontechnologie: Belangrijkste bevindingen en reflecties van een systemisch literatuuronderzoek

Achtergrond

Er is al lang onderzoek gedaan naar technologieën of digitale diensten om oudere volwassenen en het verouderingsproces te ondersteunen (bijv. Gutman/Sixsmith, 2013). Tegelijkertijd wordt erkend dat de meeste technologieën die voor dergelijke doeleinden zijn ontworpen, geen succes hebben gehad in de leefwereld van oudere volwassenen, aangezien ze slechts "een beperkte acceptatie [kenden] [en] in hoge mate werden opgegeven" (Greenhalgh et al., 2016:2). De verklaringen voor deze bevinding zijn divers. Verschillende studies concluderen echter dat er een gebrek is aan bewustzijn en/of interesse van ouderen voor deze technologieën, wat op zijn beurt kan leiden tot een gebrek aan acceptatie en gebruik (Lee/Coughlin, 2015). Om het gebrek aan acceptatie en niet-gebruik te verhelpen, werd gesteld dat apparaten zich meer moeten richten op de kenmerken, behoeften en

voorkeuren van oudere gebruikers (Künemund, 2015). Participatieve benaderingen, waarbij oudere gebruikers worden betrokken bij het ontwikkelingsproces van technologieën, worden gezien als een veelbelovende manier om dit te bereiken. Binnen deze context heeft de aanpak van Participatory Design (PD), die idealiter potentiële gebruikers als "experts van hun leefwereld" (Beimborn et al., 2016) betreft bij ontwerp praktijken samen met ontwerpers en onderzoekers als volwaardige partners tijdens het hele innovatieproces (Spinuzzi, 2005), aan populariteit gewonnen. Toch beweerden critici dat de realisatie van PD-benaderingen met oudere volwassenen niet goed is gedaan (Östlund et al., 2015; Beimborn et al., 2016). Om te zien hoe PD in de praktijk wordt geïmplementeerd en georganiseerd, heeft de presentator samen met zijn collega een literatuurstudie uitgevoerd, die in 2018 is gepubliceerd (Merkel/Kucharski, 2018). Het belangrijkste doel van deze conferentiebijdrage was om kritische kernbevindingen van deze review te presenteren en deze te verbinden met nieuwer werk en toekomstig werk van PAAR-net werkgroepen.

Methoden

De systematische literatuurstudie omvatte verschillende databases (APA Search, Gerolit, PubMed en Web of Science). De zoekstrategie was gebaseerd op drie elementen: (1) participatieve methoden en benaderingen met (2) ouderen gericht op het ontwikkelen van (3) technologische apparaten, software en hardware voor oudere volwassenen.

Resultaten

De zoekstrategie leverde in totaal 557 publicaties op. We beoordeelden 65 full-text artikelen, waarvan er 26 werden opgenomen in de uiteindelijke analyse. Op basis van de technologieën kunnen de beoordeelde publicaties in drie groepen worden onderverdeeld: Studies die (1) reeds bestaande technologie gebruiken met als doel nieuwe manieren van gebruik te vinden; (2) gericht zijn op het creëren van nieuwe apparaten; (3) prototypes testen en/of aanpassen. We ontdekten dat PD op verschillende manieren wordt gebruikt binnen het interdisciplinaire veld van gerontechnology. Drie bevindingen kunnen worden samengevat als de meest kritische van de review. De meeste studies integreerden (toekomstige) gebruikers slechts in enkele fasen van het innovatieproces (bijv. ideegeneratie in het vroege ontwerpwerk of gebruikersfeedback in het (pro-totype) testen) in kwalitatieve studies met kleine steekproefgroottes, vaak zonder duidelijk onthullende steekproefstrategieën, waarbij gebruik werd gemaakt van enkelvoudige methoden van meer 'traditioneel onderzoek' (bijv. interviews, focusgroepen, workshops). Bovendien werd in geen van de onderzoeken een evaluatie van het proces gerapporteerd, d.w.z. dat er bewijs werd geleverd voor een hogere acceptatie van technologieën als gevolg van participatieve benaderingen en dat de ervaringen van oudere deelnemers met betrekking tot hun betrokkenheid en de resultaten werden weergegeven. Tot slot vonden we dat meestal niet werd beschreven of ouderen al dan niet het recht hadden om kritieke beslissingen actief te beïnvloeden. Op basis van deze bevindingen concluderen we dat er een gebrek is aan alomvattende strategieën, evenals een algemene mismatch tussen de normatieve aannames van participatieve benaderingen en

praktische implementaties in ontwerppraktijken voor gerontechnologieën, aangezien de geïdentificeerde onderzoeksbenaderingen meestal niet transparant waren over hun redenen voor geselecteerde studieontwerpen. We bevelen onderzoekers en ontwerpers aan om zich af te vragen waarom participatieve benaderingen moeten worden toegepast, wie het doelpubliek zal zijn, hoe (toekomstige) gebruikers zullen worden betrokken en wanneer ze zullen worden betrokken. Door na te denken over deze vragen zou het gebruik van PD als tokenisme kunnen worden vermeden, zouden bevooroordeelde steekproeven kunnen worden vermeden en zou inzicht kunnen worden verkregen in de ervaringen van oudere volwassenen en in de uitkomsten van PD-processen en -methoden.

Reflecties en vooruitzichten

De gerapporteerde studie was een vroege poging om kritisch te reflecteren op onderzoek met oudere co-creators en om te proberen criteria te formuleren voor participatieve benaderingen in het ontwerp van technologie. Sindsdien zijn er meer pogingen gedaan om zich op verschillende aspecten te richten en meer gedetailleerde criteria voor participatieve benaderingen voor te stellen (bijv. Fischer et al., 2020; Grigorovich et al., 2022). Aangezien participatieve benaderingen een betwist gebied zijn voor meerdere disciplines en worden toegepast voor verschillende doeleinden in veroudering en technologie, is er nog steeds behoefte aan het synthetiseren van kennis en het formuleren van een kader voor technologie- en innovatieonderzoek met oudere medescheppers.

Bibliografie

Gutman, G. M., & Sixsmith, A. J. (2013). *Technologieën voor actief ouder worden. Internationale perspectieven op veroudering (Vol 9)*. New York:Springer.

Greenhalgh, T., Shaw, S., Wherton, J., Hughes, G., Lynch, J., A'Court, C., Stones, R. (2016). SCALS: A fourth-generation study of assisted living technologies in their organisational, social, political and policy context. *BMJ Open*, 6, e010208. doi:10.1136/bmjopen-2015-010208.

Künemund, H. (2015). Chancen und Herausforderungen assistiver Technik: Nutzerbedarfe und Technikakzeptanz im Alter [Kansen en uitdagingen van ondersteunende technologie: User needs and technology acceptance in old age]. *Zeitschrift für Technikfolgenabschätzung in Theorie und Praxis*, 24, 28-35.

Lee, C., & Coughlin, J. F. (2015). Perspectief: De adoptie van technologie door oudere volwassenen: Een geïntegreerde benadering voor het identificeren van determinanten en barrières. *Journal of Product Innovation Management*, 32, 747-759. doi:10.1111/jpim.12176.

Beimborn, M., Kadi, S., Köberer, N., Mühleck, M., & Spindler, M. (2016). Focus op de mens: Interdisciplinaire reflecties op ouder worden en technologie. In E. Domínguez-Rué & L. Nierling (Eds.), *Wetenschapsstudies: Vol. 9. Veroudering en technologie: Perspectieven uit de sociale wetenschappen* (pp. 311-333). Bielefeld: Transcript.

Spinuzzi, C. (2005). De methodologie van participatief ontwerp. *Technische communicatie*, 52, 163-174.

Östlund, B., Olander, E., Jonsson, O., & Frennert, S. (2015). STS-geïnspireerd ontwerp om de uitdagingen van het moderne ouder worden aan te gaan. Welzijnstechnologie als hulpmiddel om gebruikersgedreven innovaties te bevorderen of een andere manier om oudere gebruikers gegijzeld te houden? *Technological Forecasting and Social Change*, 93, 82-90. doi:10.1016/j.tech-fore.2014.04.012

Merkel, S. & Kucharski, A. (2018): Participatory Design in Gerontechnology: A Systematic Literature Review. *The Gerontologist*, 59,1, e16-e25. doi:10.1093/geront/gny034.

Fischer, B., Peine, A. & Östlund, B. (2020): Het belang van gebruikersbetrokkenheid: A Systematic Review of Involving Older Users in Technology Design. *The Gerontologist*, 60,7, e513-e523. doi: 10.1093/geront/gnz163.

Grigorovich, A., Kontos, P., Jenkins, A. & Kirkland, S. (2022): Moving Toward the Promise of Participatory Engagement of Older Adults in Gerontechnology. *The Gerontologist*, 62,3, 324-331. doi: 10.1093/geront/gnab026.

Werkgroep 4

WG 4

Synthesis and Quality
Criteria

Werkgroep 4 zet zich in voor het handhaven van ethische normen en het waarborgen van zinvolle deelname van achtergestelde, kwetsbare of gemarginaliseerde oudere volwassenen aan onderzoeks- en beleidsvormingsprocessen. WG4 stelt ethische richtlijnen en kwaliteitscriteria op die de inclusieve en zinvolle deelname van oudere volwassenen aan onderzoek en beleidsvorming bevorderen. Carlo Fabian & Annette Bielfield leiden deze groep en organiseerden een WG4-sessie in Krakau. Tijdens deze sessie gaven de volgende presentatoren hun presentaties: Sandra Staudacher en John Andersen.

Sandra Staudacher, PhD, MA, Institut für Pflegewissenschaft, Bazel, Zwitserland

Enkele beschouwingen over de huidige mate van betrokkenheid van oudere volwassenen bij participatief onderzoek

Belangrijkste onderzoeksdoel: De eerste doelstelling van deze bijdrage is om na te denken in hoeverre oudere volwassenen betrokken zijn bij participatief onderzoek en van welke fundamentele onderbouwingen we ons bewust moeten zijn om ouderen daadwerkelijk invloed te laten hebben. Dit leidt tot de tweede doelstelling, namelijk analyseren welke methodologische benadering participatief onderzoek met ouderen zou kunnen ondersteunen.

Methoden

De reflecties zijn gebaseerd op een ongestructureerd literatuuronderzoek dat leidt tot een narratieve review, waarmee relevante informatie met betrekking tot participatief onderzoek kan worden verzameld "die zowel context als inhoud geeft aan het algemene argument van de auteurs" (Kastner et al., 2012, p. 4). Het literatuuronderzoek en de reflecties worden geïllustreerd met voorbeelden van het door de Zwitserse National Science Foundation (SNSF) gefinancierde onderzoeksproject "Who has a say in nursing homes? An Ethnography on PartICipation of people living in long-term rEsidentIal caRE (EPICENTRE)".

Bevindingen

Volgens de Routekaart voor de COVID-19 van de VN bestaat er een kenniskloof met betrekking tot het ontwerp en de effectiviteit van mechanismen die zinvolle deelname van gemarginaliseerde bevolkingsgroepen aan de besluitvorming bevorderen (Verenigde Naties, 2020). Om te analyseren in hoeverre oudere volwassenen betrokken zijn bij participatief onderzoek, moeten we beter begrijpen wat participatie inhoudt. Participatie heeft een breed scala aan betekenissen. Ik stel dat we gebruik moeten maken van concepten van participatie. We kunnen twee belangrijke vormen van participatie onderscheiden: "deelnemen", in de zin van aanwezig zijn, en "een rol hebben", wat inhoudt dat de deelnemers in staat worden gesteld om daadwerkelijk invloed uit te oefenen (Simovska & Jensen, 2009). Dit gaat verder dan "participatie door vervanging", waarbij mensen louter worden vertegenwoordigd door anderen (Shivji, 2004). Al in 1969 publiceerde Arnstein haar idee van een ladder met drie ideale vormen van participatie, namelijk: burgerkracht, tokenisme en non-participatie. Burgerkracht bovenaan de ladder omvat controle door de burger, gedelegeerde macht en partnerschap. In het midden van de ladder staat token-isme, waarin ze raadpleging, informatie en placatie omvat. Raadpleging wordt veel gebruikt als een middel om reeds genomen beslissingen te legitimeren, waarbij een minimum aan participatie wordt gebruikt om het proces morele autoriteit te geven. Onderaan staat non-participatie waarin therapie en manipulatie worden geplaatst (Arnstein, 1969). Deze ladder staat nog steeds centraal in recenter uitgewerkte raamwerken van participatie (Cornwall, 2008; Morgan & Lifshay, 2012; Popay et al., 1998; Rowe & Frewer, 2005). In de literatuur wordt echter relatief weinig aandacht besteed aan de structurele context, zoals sociaal-culturele, politieke, juridische of economische aspecten, bij het analyseren van de participatie van individuen of groepen in de samenleving. Het is van cruciaal belang om de structurele context van ouderen te begrijpen, omdat voor het omzetten van een stem in invloed meer nodig is dan alleen effectieve manieren om vast te leggen wat mensen willen zeggen; het gaat om inspanningen 'van bovenaf' en 'van onderaf' (Gaventa en Robinson, 1998).

Met deze verschillende schakeringen van participatie in het achterhoofd, stel ik voor om de volgende belangrijke vragen te stellen om te analyseren in hoeverre oudere volwassenen betrokken zijn bij onderzoek: Ten eerste, wat is de sociale, economische, politieke of culturele context die de participatie van ouderen vormgeeft? Ten tweede, hoe zinvol is hun participatie en waarom participeren ze? Ten derde, in welke fase(n) van het onderzoek en met welke middelen participeren ze? En ten vierde, wie neemt er deel en zijn gemarginaliseerde groepen op diverse en rechtvaardige wijze bij het onderzoek betrokken?

Als ik analyseer welke methodologische benadering participatief onderzoek met ouderen zou kunnen ondersteunen, concludeer ik dat participatief onderzoek, dat echt gericht is op het oppakken van kwesties die door ouderen aan de orde worden gesteld, ten eerste een onderzoeksperspectief op lange termijn nodig heeft, dat het mogelijk maakt om kwesties aan te pakken die door de doelpopulatie in eerder onderzoek naar voren zijn gebracht. Ten tweede heeft participatief onderzoek een adaptieve onderzoeks aanpak en dus een onderzoeksplan nodig dat ruimte laat om flexibel in te spelen op richtingen die door de deelnemers aan het

onderzoek naar voren worden gebracht. Dit houdt in dat er thematisch breed genoeg moet worden begonnen om later in het onderzoeksproces gericht te kunnen focussen. Ten derde moet de methodologische benadering goed kijken naar diversiteit (bijv. verschillende gezondheidsproblemen, beperkingen, geslacht, sociaaleconomische en migratieachtergrond etc.) en intersectionele aspecten (bijv. blind, oudere vrouw, spreekt geen lokale taal) die naar voren komen om gelijkheid tussen verschillende oudere volwassenen te garanderen. Gelijkheid is de "afwezigheid van oneerlijke, vermijdbare of herstelbare verschillen tussen groepen mensen, of die groepen nu sociaal, economisch, demografisch of geografisch gedefinieerd zijn of door andere dimensies van ongelijkheid" (World Health Organization, 2022). Ten vierde moeten we als onderzoekers de participatie van oudere volwassenen en/of hun vertegenwoordiging waarborgen en bevorderen door middel van participatie van degenen die het dichtst bij hen staan, maar ons bewust zijn van de belangen van alle betrokken mensen/groepen. Ten vijfde moet de methodologische benadering rekening houden met het maatschappelijke niveau en de vraag stellen welke discoursen er bestaan en welke juridische, eco-nomische, politieke, culturele aspecten in aanmerking moeten worden genomen.

Een veelbelovende methodologische benadering, die het mogelijk maakt om op al deze elementen te focussen, is etnografie (Silverman, 2017). Etnografie, afkomstig uit de sociale antropologie, verwijst zowel naar de methoden van participerende observatie als naar het product van de etnografische studie, het geschreven rapport. Sinds het einde van de jaren 1980 hebben antropologen die etnografieën uitvoeren een debat uitgewerkt over ("crisis van") representatie, co-onderzoek enz. Een diepgaand observationeel (etnografisch) onderzoek heeft als doel een verslag te maken van een sociale setting dat recht doet aan de perspectieven van de deelnemers. Een empathische en gedetailleerde beschrijving, ook al is die op zichzelf interessant, is niet genoeg; de "insider"-beschrijving moet ook een theoretische beschrijving zijn (thick description). De "insider"-blik moet gecombineerd worden met de "outsider"-blik, die een analytische benadering van het sociale leven biedt. Door de voortdurende empathische interactie tussen oudere volwassenen en "het veld" met de onderzoekers, moeten mensen in staat zijn om het onderzoek te beïnvloeden.

Concluderend illustreren de gepresenteerde beschouwingen de fundamentele behoefte aan verduidelijking van wat voor soort en kwaliteit van participatie van oudere volwassenen we (meestal impliciet) verstaan onder participatieve onderzoeksbenaderingen en welke implicaties dit heeft voor hoe we dit methodologisch moeten aanpakken.

Bibliografie

Arnstein, S. R. (1969, 1969/07/01). Een ladder voor burgerparticipatie. Tijdschrift van het Amerikaanse Instituut voor Planners, 35(4), 216-224. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>

Cornwall, A. (2008, 2008). Participatie' uitpakken: modellen, betekenissen en praktijken. Tijdschrift voor gemeenschapsontwikkeling, 43(3), 269-283.

Kastner, M., Tricco, A. C., Soobiah, C., Lillie, E., Perrier, L., Horsley, T., Welch, V., Cogo, E., Antony, J., & Straus, S. E. (2012). Wat is de meest geschikte kennissynthese methode om een review uit te voeren? Protocol voor een scoping review. *BMC Medische Onderzoeksmethodologie*, 12(114). [https://doi.org/https://doi.org/10.1186/1471-2288-12-114](https://doi.org/10.1186/1471-2288-12-114)

Morgan, M., & Lifshay, J. (2012). Een ladder van gemeenschapsparticipatie in de volksgezondheid. In M. Minkler (Ed.), *Community Organizing and Community Building for Health and Welfare* (3e editie, pp. 437-439). Rutgers University Press.

Popay, J., Williams, G., Thomas, C., & Gatrell, T. (1998, 1998/09/01). Theorievorming over ongelijkheden in gezondheid: The Place of Lay Knowledge [<https://doi.org/10.1111/1467-9566.00122>]. *Sociology of Health & Illness*, 20(5), 619-644. [https://doi.org/https://doi.org/10.1111/1467-9566.00122](https://doi.org/10.1111/1467-9566.00122)

Rowe, G., & Frewer, L. J. (2005, 2005/04/01). Een typologie van mechanismen voor publieke betrokkenheid. *Science, Technology, & Human Values*, 30(2), 251-290. [https://doi.org/https://doi.org/10.1177/0162243904271724](https://doi.org/10.1177/0162243904271724)

Shivji, I. (2004, 2004/08//). Reflecties op NGO's in Tanzania: wat we zijn, wat we niet zijn en wat we zouden moeten zijn. *Ontwikkeling in de praktijk*, 14, 689-695. <https://doi.org/10.1080/0961452042000239832>

Silverman, David. 2017. *Doing Qualitative Research*. Fifth edition. ed. London Thousand Oaks, California: SAGE Publications Ltd.

Verenigde Naties. (2020). *Routekaart voor onderzoek van de VN voor het COVID-19-herstel - De kracht van wetenschap benutten voor een rechtvaardigere, veerkrachtigere en duurzamere toekomst*.

Wereldgezondheidsorganisatie, W. (2022). *Gelijkheid van gezondheid*. https://www.who.int/health-topics/health-equity#tab=tab_2

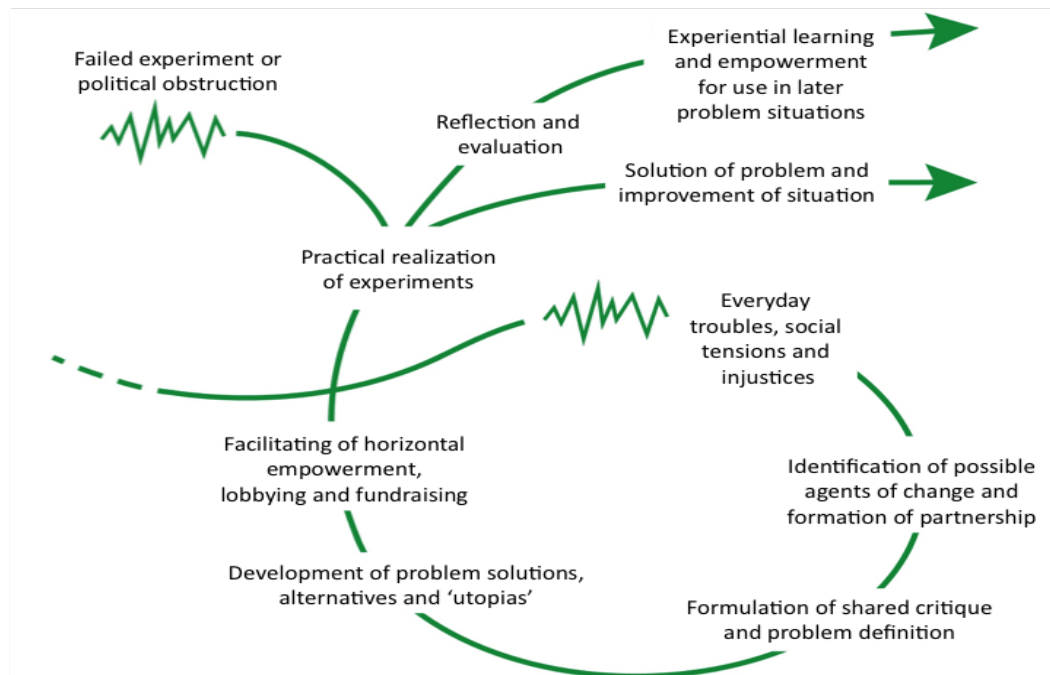
John Andersen, Departement Mens en Technologie. Universiteit Roskilde, Denemarken.

De belofte van participatief actieonderzoek (PAR)

Actieonderzoekers zien zichzelf als 1. coproducenten van kennis met sociale actoren die werken aan sociale rechtvaardigheid en empowerment van burgers op basis van een gedeelde toewijding aan democratische verandering) 2. Actieonderzoek benadrukt het verband tussen begrijpen en veranderen/transformeren van de wereld. 3. Vandaar dat deelvragen producten worden van een proces waarin actoren samenkomen om ervaringen te delen via een

dynamisch proces van actie, reflectie en collectief onderzoek - terwijl ze tegelijkertijd nieuwe kennis produceren (Brydon-Miller, 2014).

Actieonderzoek kan worden gezien als het faciliteren van experimentele leerprocessen (in de voetstappen van John Dewey), haar briljant samengevat door Martin Frandsen, Roskilde University:

Bron: Frandsen en Andersen, 2019

Aan de Universiteit van Roskilde werkten we met actieonderzoek in verpleeghuizen met als doel een negatieve spiraal van toenemende onmenselijkheid in de ouderenzorg te veranderen en praktische en collectieve visionaire alternatieven te ontwikkelen om de menselijke sociale relaties voor zowel bewoners als werknemers te verbeteren. De context was een negatief discours in de publieke media over verwaarlozing in de ouderenzorg. Schandalen verschenen in de media. Medewerkers beschuldigd van incompetentie en inhumane zorgpraktijken.

De algemene ervaringen van actieonderzoek en participatieve benaderingen, - in het bijzonder actieonderzoek in de verpleging die betrokken zijn bij het faciliteren van empowerment van ouderen, kunnen worden samengevat

De eerste stap is het 'collectiveren' en documenteren van de frustratie en kritiek op de bestaande situatie en het - faciliteren van een verschuiving van individuele en collectieve ontkrachting naar collectieve empowerment/collectieve actie voor verandering.

De tweede stap is het formuleren en ontwikkelen van concrete visies op alternatieven - bijvoorbeeld sociale kwaliteit in de zorg voor ouderen, het versterken van de stem van oudere burgers in politieke en bestuurlijke besluitvorming en management.

De derde stap is het onderhandelen over en implementeren van concrete veranderingen in een doorlopend collectief leer- en co-creatieproces in de dagelijkse praktijk, de institutionele opzet enz.

De uitdagingen en dilemma's kunnen zijn om de focus te houden op de integratie van de behoeften van zowel de werknemers als de bewoners en om de bewoners te empoweren door hen te betrekken bij participatieve projecten. Een andere uitdaging in participatief onderzoek kan de rol van belangenbehartiging zijn ten opzichte van beleidsmakers, het bredere publiek, enz.

Bibliografie

Andersen Andersen, J., & Bilfeldt, A. (2013). Sociale innovatie in de publieke ouderenzorg: de rol van actieonderzoek. In F. Moulaert, D. MacCallum, A. Mehmood, & A. Hamdouch (Eds.): *The International Handbook on Social Innovation: Collective Action, Social Learning and Transdisciplinary Research*. Edward Elgar Publishing.

Andersen, J., & Siim, B. (2004). *De politiek van inclusie en empowerment - gender, klasse en burgerschap*. Palgrave

Andersen, J. en Bilfeldt, A. (2016), "Action research in nursing homes", *Action Research*, Vol. 14 No. 1, pp. 19-35, DOI: 10.1177/1476750315569082, Sage

Andersen, J. et.al (2021), "How can urban design and architecture support spatial inclusion for nursing home residents?", in Walsh et.al *Social Exclusion in Later Life - Interdisciplinary and Policy Perspectives*.

Brydon-Miller, M et.al (2014) *The Sage Encyclopedia of Action Research*, Sage, Londen, VK.

Brydon-Miller, M., Greenwood, D. en Maguire, P. (2003), "Waarom actieonderzoek?", *Action Research*, vol. 1, pp. 9-28.

Brydon-Miller en Ortiz Aragón (2018): *De 500 petten van de actieonderzoeker*.

In Bilfeldt en Andersen et al. *Den ufærdige fremtid - Aktionsforskningens potentialer og udfordringer*. Open access: <https://vbn.aau.dk/da/publications/den-uf%C3%A6rdige-fremtid-aktionsforskningens-potentialer-og-udfordrin>

Frandsen, Martin Severin en Andersen, John (2019) : *Action Research in Planning Education - Experiences from Problem-oriented Project Work at Roskilde University* . In, M. & Jørgen Bloch-Poulsen, J. (red.). Open Access. Aalborg Universitetsforlag. *Journal of Problem Based Learning in Higher Education, Special Issue on PBL for Sustainability and Sustainable Cities*. DOI: <https://doi.org/10.5278/ojs.jpblhe.v7i1.2656>